

VZDĚLÁVÁNÍM K UDRŽITELNÉ KARIÉŘE

Spolufinancováno
Evropskou unií

VZDĚLÁVÁNÍM K UDRŽITELNÉ KARIÉŘE

Tato publikace vznikla v rámci projektu Green Career Education (Vzdělávání k udržitelné kariéře), realizovaného díky programu Erasmus+.

Projekt je partnerstvím organizací EKS (Česko), St. Stanislav's Institution (Slovensko), Vasa Övningsskola (Finsko) a Živica (Slovensko). Je spolufinancován Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou výhradně názory autorů a nemusí nutně odrážet postoje Evropské unie ani Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA nenesou odpovědnost za informace zde uvedené.

VZDĚLÁVÁNÍM K UDRŽITELNÉ KARIÉŘE

Vydalo EKS v roce 2026

Editorky: Lenka Němcová, Helena Košťálová, Markéta Cudlínová

Korektury: Jan Chaluš

Grafický design: Yvone Baalbaki

Ilustrace: Eliška Kerbachová

Tisk: AF BKK

EKS

Bubenská 47, Praha 7

www.ekskurzy.cz

info@ekskurzy.cz

ISBN: 978-80-87993-18-7

**UDRŽITELNOST
ŽIVOT V DOBĚ ZMĚN**

9

**KARIÉRA
JAK VZNIKAJÍ PROFESE**

37

**VZDĚLÁVÁNÍ
VÝUKA PRO BUDOUCNOST**

55

ZAVOD SV. STANISLAVA

VASA
ÖVNINGSSKOLA

Åbo Akademi
University

živica
odpovědnost a práce

Bylo nebylo, v jedné malé kavárně...

U velkého stolu sedí skupina lidí a živě spolu debatují. U vedlejšího stolečku tiše upíjí kávu muž zahloubaný do novin. Ve chvíli, kdy se debata obzvláště rozproudí, pozvedne zrak od stránek a skupinu osloví...

Petr: „Promiňte... Nechci vás rušit, ale zaslechl jsem, že jste zmínili něco jako **vzdělávání k udržitelné kariéře**. Co je to?“

Autoři: „Ano, slyšel jste správně. Píšeme knížku o tom, jak může vzdělávání pomoci připravit mladé lidi na měnící se svět.“

„Vzdělávání a udržitelná kariéra... Učím už léta, a nikdy jsem o tom ne-slyšel. To je nějaký nový předmět?“

„Ne tak úplně. Je to vlastně přístup ke vzdělávání, který propojuje učení s životem. Pomáhá studentům pochopit, že jejich budoucí práce není jen o vydělávání peněz, ale také cesta, jak změnit svět k lepšímu. Povídate si někdy se svými studenty, jak vypadá svět práce?“

„No, moc často ne. Myslel jsem, že to je spíš role školního kariérového poradce.“

„Rozhodně. Poradce hraje důležitou roli, jakmile se student začne rozhodovat o konkrétní škole nebo povolání. Ale ve skutečnosti každý učitel občas mluví o tom, jak vypadá svět za zdi školy, ne?“

„Hm, vlastně téměř každý den. Samozřejmě si nepovídáme jen o zkouškách, které je čekají... Studenti se mě často ptají, proč se musí učit to či ono. Ale o výběru povolání s nimi nemluvíme, na to jsou ještě příliš mladí.“

„Máte pravdu. Studenti nemusí mít kariéru rozhodnutou v raném věku – v dnešním rychle se měnícím světě to ani není možné. A co je ještě důležitější, příliš časná volba by jim při prozkoumávání různých možností moc nepomohla, naopak by je mohla spíše omezovat. Když si ale se svými studenty budete často povídat o tom, jak mohou to, co se učí, využít v každodenním životě nebo se jich zeptáte, co si myslí o nových vynálezech, pomůžete jim rozšířit obzory. A to není málo, ne?“

„No, snažím se..., ale upřímně řečeno, moji studenti mají různé obavy. Všude kolem slyší o klimatických změnách, krizích, válkách. Hodně z nich si pokládá otázku: „Jaký má smysl vůbec něco se učit, když se všechno hrouští?“ Co se na to dá vůbec odpovědět?“

„Právě proto existuje **vzdělávání k udržitelné kariéře**. Pomáhá studentům pochopit, že každé povolání a každý obor se může stát součástí řešení. Proměňuje strach ve zvědavost a zvědavost v akci.“

„Takže nejde jen o povolání spojená s vynálezy, jako jsou větrné turbíny nebo solární panely?“

„Ne. Jde o vnášení prvků udržitelnosti do všech druhů práce. Stavitel, který volí udržitelné materiály. Novinář, který píše o lokálních změnách. Učitel, který otevírá prostor pro reflexi a naději. Každý malý krok se počítá.“

„Hmm. To zní jako velká zodpovědnost.“

„To ano. Ale je to také příležitost. Když učitelé mluví o tom, jak učení souvisí s reálným světem, zasévají semínka, která vyklíčí v zdravé sebevědomí, zájem o dění kolem a přesvědčení, že má smysl se o něco snažit. Vzdělávání tak může měnit budoucnost, nenápadně, lekci po lekci.“

V naší knize bychom rádi ukázali, jak mohou učitelé tuto myšlenku uvést do praxe. Prozkoumáme, jak lze propojit témata udržitelnosti, kariéru a vzdělávání.

Co vy na to, nechcete se k nám při psaní této knihy přidat?“

„Zní to zajímavě. Na to budu asi potřebovat další kávu.“

Milé čtenářky a milí čtenáři,

dostala se vám tato kniha do rukou náhodou, nebo jste na ni netrpělivě čekali? Ať tak či onak, právě ji otevíráte – a my vás zveme na dobrodružnou cestu nazvanou **vzděláváním k udržitelné kariéře**. Chceme vám ukázat, kde a proč toto dobrodružství začalo, a co je nejdůležitější, jak může být pro vás užitečné. Ať už jste učitel, student, nebo jen někdo, kdo se zajímá o budoucnost vzdělávání, věříme, že v knize najdete inspiraci.

Tato cesta není předem daná. Vytváříme ji společně a to, jak bude vypadat, záleží na všech, kteří se k ní připojí. Proto jsme pozvali učitele Petra, který se bude v knize objevovat a přispívat svými vlastními pohledy z učitelské praxe. Uslyšíte také hlas **kolibříka**, malého, ale vytrvalého společníka, jehož komentáře se později objeví na okrajích knihy. Pojdme se s ním seznámit.

Kolibřík: „Jsem jen obyčejný ptáček a do téhle knihy jsem se dostal náhodou. Raději bych se staral o své vlastní hnízdo, ale strom, který jsem měl tak rád, mi pokáceli. Při hledání nového domova jsem si všiml spousty podivných věcí. Často si nemůžu pomoci a musím ke všemu něco říct.“

Někdy se divím, proč lidé dělají to, co dělají. Vymýšlejí úžasné věci, ale také ničí to, co nejvíc potřebují. Pořád mluví o změně, ale kdo vlastně mění koho? **Mění se lidé, protože se mění svět, nebo se svět mění kvůli lidem?**“

Petr: „Věci se mění, to mohu potvrdit. Ale kdo za to nese odpovědnost? Na to nemám odpověď... Co myslíte vy?“

Autoři: „Právě to zkoumá tato kniha. Možná ne celý svět, ale určitě **svět práce**. Protože prostřednictvím práce lidé každý den utvářejí realitu.“

„Ale co se v knize vlastně dozvíme?“

„Odpovědi na tři následující otázky:

1. Odkud se vzalo vzdělávání k udržitelné kariéře?
2. Jak vznikají profese?
3. A proč musí být udržitelné?“

„Já to věděl – udržitelnost je odpověď na všechno!“

„Ano, abychom to ale vzali pěkně popořadě. Tyto tři otázky tvoří páteř naší knihy. Provázejí nás jejími třemi částmi:

Část I. Udržitelnost – Život v době změn

Proč svět potřebuje učitele, kteří dokážou studenty provést složitými situacemi a inspirovat je k akci.

Část II. Kariéra – Jak vznikají profese

Jak nám historie ukazuje, že každá krize přináší nové druhy práce a novou naději.

Část III. Vzdělávání – Výuka pro budoucnost

Jak mohou školy pomoci mladým lidem proměnit obavy z budoucnosti ve vizi udržitelné kariéry, která přináší změnu.

„Začněme ale od začátku – co to znamená žít a učit v době změn.“

UDRŽITELNOST

ŽIVOT V DOBĚ ZMĚN

Žijeme v době rychlých a velkých změn. Zprávy nám denně připomínají, že náš svět čelí bezprecedentním výzvám: rostoucím globálním teplotám, častějším povodním i suchu, ztrátě biologické rozmanitosti, znečištěným řekám a oceánům, rostoucím nerovnostem, a dokonce i šíření dezinformací, které oslabují důvěru ve vědu a instituce. Tyto výzvy ovlivňují náš každodenní život. Mají vliv na kvalitu potravin, které jíme, míru našeho zdraví i to, jakou práci můžeme dělat a jakou budoucnost zdědí naše děti.

U mnoha mladých lidí vyvolávají tyto skutečnosti pocity úzkosti a nejistoty. Kladou si otázky o budoucnosti, na které neexistují snadné odpovědi: *Budou pro nás ještě existovat pracovní místa? Bude naše práce mít smysl? Budeme moci na této planetě bezpečně žít?* Učitelé patří mezi první, kteří se s těmito otázkami ve třídě setkávají.

Petr: „*Moji studenti někdy říkají: Proč se vůbec snažit? Za pár let planeta stejně nebude schopna lidstvo uživit. A upřímně řečeno, ne vždy vím, co jim na to mám říct.*“

Autoři: „*Nemusíte mít dokonalé odpovědi. Důležité je, abyste jim naslouchali, uznali jejich obavy a pomohli jim uvědomit si, že v těchto výzvách se skrývá nová příležitost.*“

„*Chcete říct, že je na všech těch katastrofách kolem nás i něco pozitivního?*“

Dnešní globální krize již vedou ke vzniku nových typů práce – **udržitelných kariér**. Jedná se o profese, jejichž cílem není pouze zajistit obživu, ale také chránit přírodu, zmírňovat dopady klimatické změny a řešit problémy, se kterými se potýkáme. Technik v oblasti obnovitelných zdrojů energie pomáhá snižovat emise uhlíku. Biolog zabývající se ochranou přírody pracuje na ochraně ohrožených druhů. Novinář, který informuje o dopadech klimatických změn, mění veřejnou diskusi.

„*Ale není to jen pro pár osvědčených specialistů? Co studenti, kteří chtějí jít ve stopách svých rodičů nebo se věnovat povolání, které vidí kolem sebe každý den?*“

„*Udržitelné kariéry se neomezují pouze na zcela nové profese. I známá povolání lze upravit tak, aby byla šetrnější k přírodě. Kadeřník může volit přírodní produkty. Zahradník může vytvořit udržitelnou školní zahradu. Sociální pracovník může pomáhat ohroženým rodinám lépe zvládat klimatické změny. Každá z těchto kariér se tak stává součástí řešení.*“

VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI UDRŽITELNÝCH PROFESÍ

Zde přichází na řadu vzdělávání k udržitelné kariéře. Jedná se o přístup ve vzdělávání, který pomáhá studentům propojit učení s životem. Ukazuje jim, že jejich budoucí práce není jen o vydělávání peněz, ale také o tom, jak změnit svět k lepšímu. Tento přístup podporuje kreativitu, kritické myšlení a řešení problémů. Umožňuje studentům představit si práci, která přispívá k udržitelnosti, ať už v nových ekologických odvětvích, v tradičních profesích obohacených prvky udržitelnosti, nebo v podnikatelských projektech, které vyvažují zisk a sociální a environmentální odpovědnost.

Vzdělávání k udržitelné kariéře dává studentům sebevědomí, aby se vnímali jako součást řešení. Pomáhá jim představit si nejen *to, jakou práci* by mohli dělat, ale také *to, jak* může tato práce přispět ke zdravější planetě a spravedlivější společnosti. A protože udržitelnost se dotýká všech oborů, může mít taková kariéra mnoho různých podob.

Co tedy **udržitelná kariéra** v praxi přesně znamená?

- **Zelená pracovní místa** – například instalatér solárních panelů nebo architekt zelených budov.
- **Tradiční profese s prvky udržitelnosti** – například kadeřník, který používá přírodní, netoxické produkty.
- **Udržitelné podnikání** – například módní společnost, která podporuje fair trade, snižuje množství odpadu a vytváří ekologické designy.

Každý učitel zde hraje důležitou roli. Podporou kreativity, rozšiřováním ob-

zorů a ukazováním studentům, jak se výzvy mohou stát příležitostmi, jim pomáháte propojit učení s reálným životem. Nejde o přidání dalšího předmětu, ale o začlenění tématu udržitelnosti do toho, co již děláte.

UDRŽITELNOST – VÍC NEŽ JEN MÓDNÍ SLOVO

Dnes už je jasné, že bez cílených opatření směřujících k udržitelnosti nemůžeme zajistit dlouhodobou prosperitu a spokojenost lidí na této planetě. Udržitelnost tedy není volitelným trendem, ale klíčovou podmínkou pro důstojný život budoucích generací.

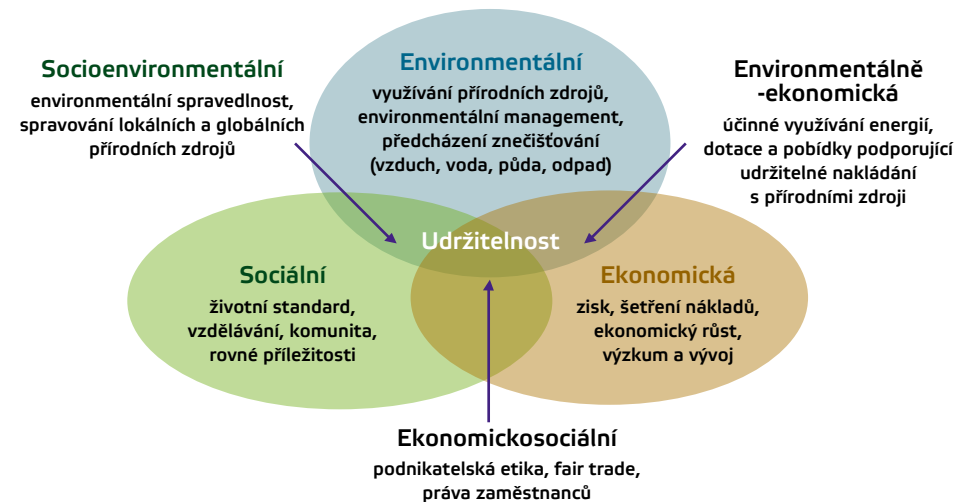
A co si pod udržitelností vlastně představit? National Geographic nám dává jednoduchou, ale výstižnou definici: „**Udržitelnost je praxe odpovědného využívání přírodních zdrojů dnes takovým způsobem, aby byly k dispozici pro budoucí generace zítra.**“

Petr: „*To zní hezky, ale není udržitelnost hlavně o ochraně přírody?*“

Autoři: „*Vůbec ne. Udržitelnost je mnohem širší pojem. Je to syntéza tří vzájemně propojených dimenzí: **environmentální, sociální a ekonomické.** Tyto dimenze se neustále vzájemně ovlivňují – a pouze když jsou v rovnováze, můžeme hovořit o skutečné udržitelnosti.*“

Tři pilíře udržitelnosti

https://www.researchgate.net/figure/The-Three-Pillars-of-Sustainability-University-of-Michigan-Sustainability-Assessment_fig2_274312357

V praxi to znamená, že **udržitelné přístupy** nechrání jen přírodu, ale také:

- > **zlepšují kvalitu života** vytvářením zdravějšího životního prostředí,
- > **podporují sociální rovnost a vzdělávání**, zajišťují, že příležitosti nejsou omezeny pouze pro privilegovanou menšinu,
- > **posilují odolnost** vůči krizím, jako jsou pandemie nebo nedostatek energie,
- > **podporují dlouhodobé ekonomické úspory a inovace**, protože spravedlivá a ekologická řešení často otevírají nové trhy.

Takže nejde jen o sázení stromů, ale také o to, aby lidé měli co do zobáku?

Udržitelná profese by měla vždy kombinovat tři vlastnosti: měla by být spravedlivá, měla by mít pozitivní dopad na životní prostředí a měla by zůstat ekonomicky životaschopná.

Z hlediska udržitelnosti hraje rozhodující roli svět práce. Je klíčové, zda a jak dnes proměníme své profese ve více ekologické a jak tyto zelené kariéry představíme mladým lidem, kteří si ještě vybírají svůj směr. A zde přichází na řadu nová sada zelených dovedností.

Zelené dovednosti jsou znalosti, schopnosti, hodnoty a postoje potřebné k rozvoji a podpoře společnosti šetrné k přírodním zdrojům. Zahrnují technické znalosti, jako je porozumění obnovitelným zdrojům energie, oběhovému hospodářství nebo energetické účinnosti, ale také přenositelné dovednosti, jako je kreativita, přizpůsobivost, řešení problémů a týmová práce. Společně tyto dovednosti pomáhají lidem navrhovat řešení, která chrání planetu a vytvářejí smysluplná pracovní místa.

Petr: „Ale já nejsem vědec, jsem jen obyčejný učitel. Nečeká se toho ode mě příliš?“

Autoři: „Vůbec ne. Vy již ovlivňujete to, jak mladí lidé vnímají svět. Jako učitel jim můžete pomoci přemýšlet o jejich místě ve světě práce jinak. Místo toho, abyste se ptali pouze „Jaká pracovní místa jsou k dispozici?“ se můžete svých studentů také zeptat „V čem jste dobří a jak může váš talent přispět k udržitelné budoucnosti?“

Cílem vzdělávání k udržitelné kariéře je pomoci studentům uvědomit si, že jejich volby mají význam. Ukázat jim, že každá kariéerní cesta může přispět k spravedlivější a ekologičtější budoucnosti. Naučit je, že ani tvář v tvář globálním výzvám nejsou bezmocní. Naše kniha vás na této cestě provede. Ukáže vám, jak začlenit udržitelnost do výuky, jak inspirovat studenty příklady zelených kariér a jak je motivovat, aby čelili výzvám s kreativitou a nadějí. Budoucnost se formuje v našich školách již dnes a učitelé jsou jádrem této změny.

TVÁŘÍ V TVÁŘ DNEŠNÍM GLOBÁLNÍM VÝZVÁM

Při dalším kroku po této cestě obrátíme pozornost ven – do světa, kam naši studenti vstupují. Je to svět, který čelí řadě zásadních výzev, z nichž mnohé jsou úzce propojené a formují náš každodenní život i příležitosti, které má příští generace k dispozici.

Navzdory závažnosti a složitosti výzev, kterým aktuálně čelíme, bychom při jejich dalším prozkoumávání rádi zachovali optimistický přístup. Věříme totiž, že každý z nás může ve svém povolání přispět ke zlepšení situace a úspěšnému řešení současných výzev.

Pro rámcové vymezení těchto výzev vycházíme ze Zprávy o globálních rizicích 2025 Světového ekonomického fóra, která byla vytvořena za přispění 900 odborníků z celého světa. Zpráva identifikuje pět kategorií rizik: **ekonomická, environmentální, geopolitická, společenská a technologická**. Pro účely této knihy se zaměříme na výzvy, které jsou dnes v Evropě nejviditelnější – na problémy, které studenti již vnímají a pociťují ve svém každodenním životě. Propojením těchto výzev s kariérou můžeme ukázat, jak vzdělávání připravuje mladé lidi nejen na to, aby se s těmito výzvami vyrovnali, ale aby se stali součástí řešení.

Klimatická změna – výzva, z níž pramení další

Ze všech globálních výzev je klimatická změna tou, o které slyšíme nejčastěji. A to z dobrého důvodu. Nejde jen o globální oteplování; jsou to i častější bouře, přivalové deště, dlouhá období sucha, ničivé lesní požáry, stoupající hladiny moří a kolaps křehkých ekosystémů. Kořenem klimatické změny je spalování fosilních paliv, které uvolňuje skleníkové plyny a narušuje rovnováhu klimatu naší planety.

Změna klimatu není problémem jedné jediné oblasti. Jedná se o komplexní, mezioborovou výzvu, která přímo souvisí s mnoha dalšími – environmentálními, sociálními a technologickými. Proto Zpráva o globálních rizicích 2025 klade změnu klimatu do centra své analýzy a ukazuje, jak se její účinky šíří jako kruhy na vodě.

Pro účely této knihy se nebudeme snažit pokrýt všechny globální důsledky. Místo toho se zaměříme na sedm vybraných dílčích výzev, které jsou pro dnešní mladé lidi v Evropě obzvláště relevantní. Jsou to výzvy, které studenti mohou již dnes vidět ve svém vlastním životě, pociťovat jejich dopady nebo se oprávněně obávat, že k nám brzy přijdou.

Výzvy? Dobře, jen do toho! Ale prosím, žádné matematické úlohy, jsem lepší v hledání nektaru než v číslech.

Říká se, že všechny cesty vedou do Říma..., tak proč by všechny kariéerní volby nemohly vést k udržitelné budoucnosti?

Sedm výzev? To je skoro jedna na každý den v týdnu!

Petr: „Proč se mi zdá, že všechny tyhle globální výzvy jsou jeden obrovský chaos?“

Autoři: „Protože to obrovský chaos opravdu je. Vše je propojené. Klimatická změna vede ke ztrátě biologické rozmanitosti a přispívá k dalšímu znečištění životního prostředí, což má opět přímou souvislost s podobou našeho každodenního života a práce. Nestačí jen zalepit jednu díru. Je zapotřebí týmová práce, chytré technologie, velké změny v myšlení společnosti a každodenní udržitelné návyky. Je to maraton, ne sprint – i když někdy máme pocit, že běžíme obojí najednou.“

„To mi připadá hodně vyčerpávající. Nemáte i nějaké dobré zprávy?“

„Spoustu. Každá výzva je jako zamčené dveře, ale za každými z nich se skrývá místnost plná příležitostí – nových nápadů, lepších způsobů práce. A tyto dveře můžeme otevřít rychleji, pokud budeme spolupracovat napříč státy, profesemi a učebnami. Práce, kterou si vybereme, a způsob, jakým ji vykonáváme, skutečně utvářejí svět.“

7 výzev

Environmentální	Společenské	Technologické
Extrémní výkyvy počasí	Chudoba a nerovnost	Dezinformace a nepravdivé informace
Ztráta biologické rozmanitosti a kolaps ekosystémů	Zhoršení zdraví a kvality života	
Nedostatek přírodních zdrojů		
Znečištění		

Mladší generace je na tyto problémy obzvláště citlivá. Všimají si měnících se povětrnostních podmínek – jeden měsíc bouře, další měsíc sucho. Slyší o vymírání živočišných druhů nebo vidí znečištěné řeky ve svých regionech. Obávají se, jak nerovnost nebo zdravotní krize mohou ovlivnit jejich budoucnost.

Petr: „Někdy mi přijde, že každý týden se v novinách objeví nová krize – bouře, požáry, povodně... Jak mohou učitelé smysluplně předávat informace a zároveň držet krok se vším, co se ve světě děje?“

Autoři: „Nemusíme soutěžit s tempem, s jakým jsou na nás chrleny katastrofické zprávy. Důležité je pomáhat mladým lidem propojit to, co vidí kolem sebe, s širším kontextem. Ukázat jim, že i ty nejtěžší problémy lze řešit – postupně, krok za krokem.“

Výzva pro nás jako pedagogy je jasná: **Jak můžeme povzbudit a vést mladé lidi k tomu, aby čelili těmto výzvám, aniž by ztratili naději?**

V následujících částech této kapitoly se budeme těmito sedmi dílčími výzvami zabývat podrobněji. U každé z nich se podíváme nejen na samotný problém, ale také na to, jak mohou *udržitelné kariéry*, ať už se jedná o nové profese, nově pojatá tradiční povolání nebo udržitelné podnikání, proměnit beznaděj v aktivní přístup a otevřít cestu k řešení.

Environmentální výzvy: Extrémní výkyvy počasí

Každý z nás je svědkem změn počasí – celoroční sucha se střídají s vydatnými dešti a silnými bouřemi, které způsobují povodně nebo přispívají k šíření ničivých požárů. Změny počasí jsou jedním z projevů klimatických změn, které jsou primárně výsledkem lidské činnosti, při níž se do atmosféry uvolňují skleníkové plyny.

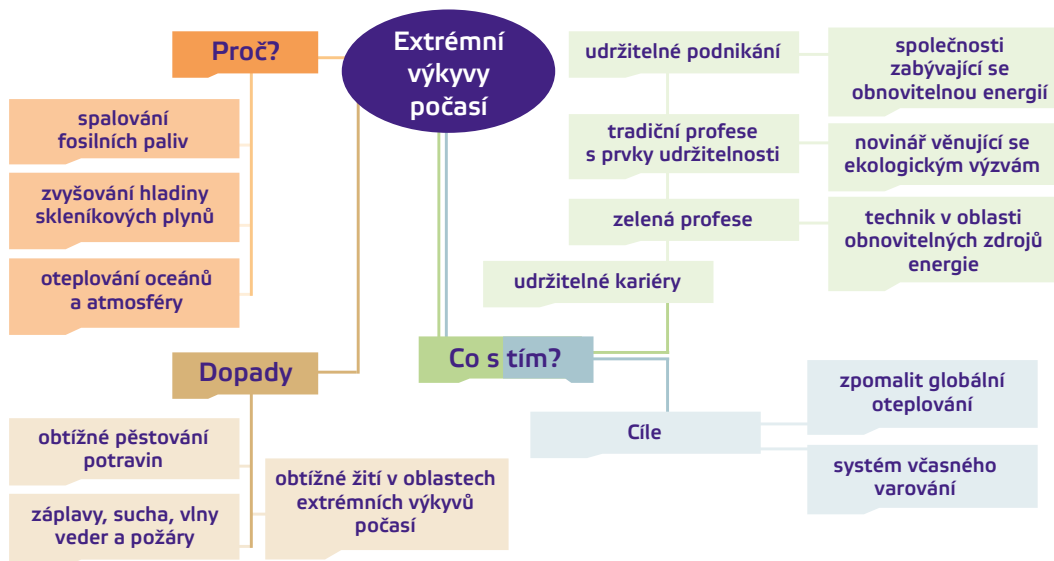
Na vlastní kůži

Tyto události vedly i v Evropě k významným ztrátám na životech, rozsáhlým škodám na majetku a závažným narušením ekosystémů a zemědělství. Mezi nedávné příklady patří ničivé povodně ve střední Evropě v září 2024, rekordní vlna veder a sezóna lesních požárů v Řecku a Turecku v červenci 2025 i zničení velkých ploch lesů v první polovině roku 2025 v důsledku lesních požárů.

Počasí už dávno není vhodným tématem pro nezávazné rozhovory, má totiž na srdci mnohem důležitější věci.

Tato zjednodušená myšlenková mapa nám pomůže lépe pochopit, proč dochází k výkyvům počasí, jak ovlivňují náš život na různých úrovních a jak mohou udržitelné profese na tuto výzvu reagovat.

Vezměme si například **technika** v oblasti **obnovitelných zdrojů energie**. Instalací solárních panelů, údržbou větrných turbín nebo opravami geotermálních systémů tito odborníci přímo pomáhají snižovat globální uhlíkovou stopu. Jejich práce je praktická, viditelná a nezbytná pro omezení extrémních výkyvů počasí, které stále častěji zažíváme.

Tato kariéra však není jen o technických znalostech. Vyžaduje kombinaci odborných znalostí a měkkých dovedností: navrhování energetických systémů, analýza dat, porozumění udržitelným technologiím, řízení projektů, přizpůsobování se měnícím se předpisům a jasná komunikace řešení. Jinými slovy, je to kariéra, kde se věda setkává s týmovou prací a inovacemi.

Zelená pracovní místa, jako je toto, mají významný dopad. Je však důležité si uvědomit, že řešení dnešních výzev nespočívá pouze ve vytváření zcela nových profesí. Stejně důležitá je schopnost **proměnit stávající pracovní místa** – přehodnotit tradiční role z hlediska udržitelnosti.

Například **novinář, který se věnuje ekologickým výzvám**. Tím, že novináři informují o problémech, jako je odlesňování, znečištění vody nebo vymírání druhů, a tím, že zviditelňují důsledky lidské činnosti pro veřejnost, zvyšují povědomí a podněcují změny. I dlouho zavedená povolání tak mohou přispět k udržitelné budoucnosti.

Environmentální výzvy: Ztráta biologické rozmanitosti a kolaps ekosystémů

Biologická rozmanitost zahrnuje rozmanitost života na Zemi na všech úrovních, včetně ekosystémů, druhů a genů.

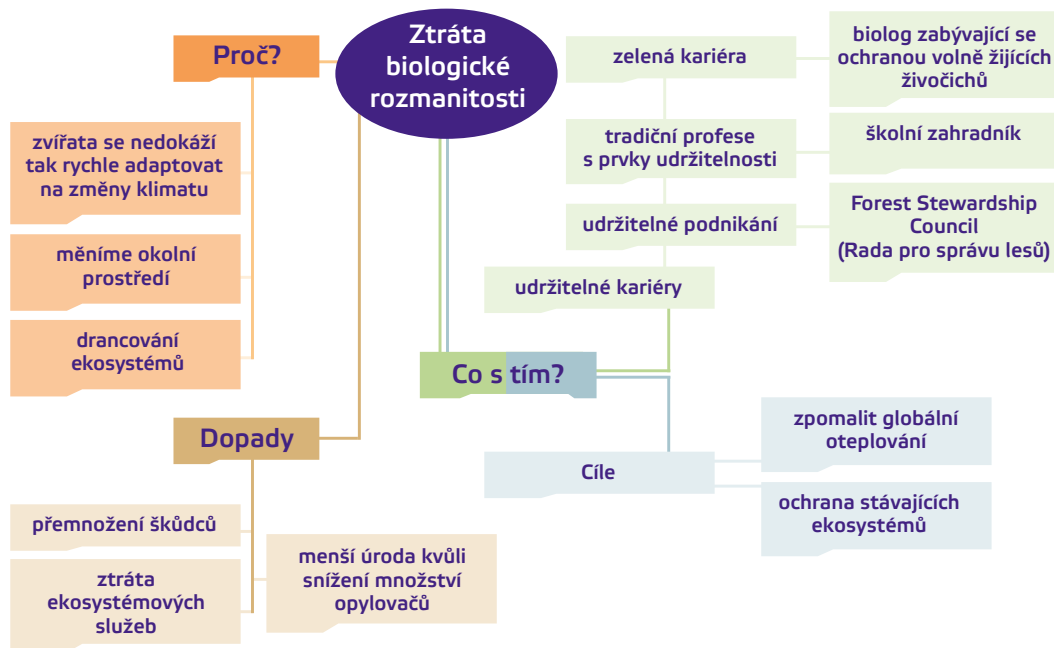
Stejně jako klimatické změny, které se projevují náhlými výkyvy počasí, je i ztráta biologické rozmanitosti obrovskou a podobně složitou výzvou. Ničení přirozeného prostředí, znečištění a klimatické změny vedou k vymírání druhů alarmujícím tempem. Ztráta biologické rozmanitosti narušuje ekosystémy a potravní řetězce.

Na vlastní kůži

Jasným příkladem ztráty biologické rozmanitosti v Evropě je prudký úbytek ptáků žijících na zemědělské půdě. Intenzivní zemědělství snižuje počet hmyzu a semen, čímž narušuje potravní řetězec, na kterém jsou tyto ptáky závislí. S jejich mizením mizí i jejich přirozená role v kontrole škůdců. Bez nich může populace škůdců růst, poškozovat úrodu a ohrožovat produkci potravin.

Biologická rozmanitost je pro náš život zásadní, podívejme se tedy, jakými profesemi ji můžeme podporovat a chránit.

Zelená profese: biolog zabývající se ochranou volně žijících živočichů

Studuje a chrání ohrožené druhy, obnovuje jejich přirozené prostředí a vypracovává plány na ochranu volně žijících živočichů. Tato role vyžaduje kombinaci vědeckých znalostí, praktických dovedností a mezilidských schopností: hluboké znalosti biologie i ekologie, výzkumné a analytické dovednosti, efektivní komunikaci, schopnost řešit problémy a přizpůsobivost náročným podmínkám v terénu.

Tradiční profese s prvky udržitelnosti: školní zahradník

Spravuje a obhospodařuje školní zahrady, uplatňuje udržitelné zemědělské postupy a proměňuje školní pozemky v živou učebnu.

Forest Stewardship Council

(Rada pro správu lesů) je mezinárodní organizace, která podporuje odpovědné lesní hospodaření. Certifikuje dřevo, papír a další lesní produkty, které jsou získávány způsobem, který chrání biologickou rozmanitost, respektuje práva místních komunit a zajišťuje dlouhodobé zdraví lesů.

Environmentální výzvy: Nedostatek přírodních zdrojů

Nadměrné využívání přírodních zdrojů – odlesňování, nadměrný rybolov a vyčerpávání zásob pitné vody – vyvíjí enormní tlak na ekosystémy naší planety. Potřeba udržitelného hospodaření se zdroji je naléhavější než kdy jindy. Jejich dostatek či nedostatek výrazně ovlivňuje kvalitu našeho života, promítá se v jídle, které jíme, oblečení, které nosíme, nebo přístrojích, které máme k dispozici. Dobrou zprávou je, že každý z nás může přispět k šetrnějšímu zacházení se zdroji a jejich zodpovědnějšímu využívání.

Zajímavý fakt

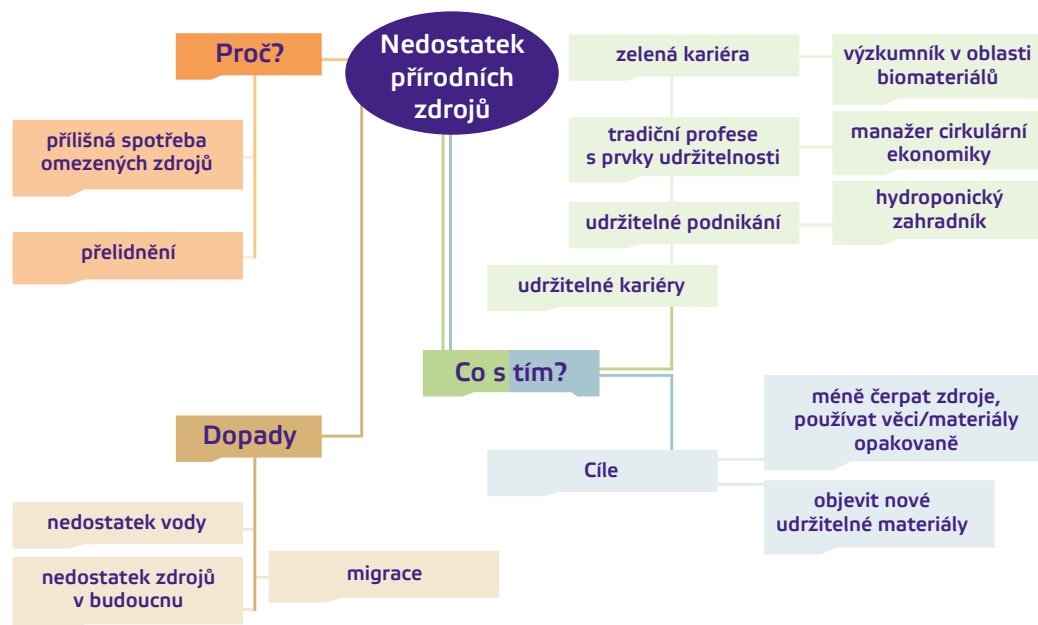
Dokážete odhadnout, kolik litrů vody je potřeba k výrobě jednoho páru džín?

- a) 57 litrů
- b) 1 350 litrů
- c) 3 800 litrů

Správná odpověď je šokující: na výrobu jediných džín je potřeba téměř 3 800 litrů vody. Jak vidíme, móda má na životní prostředí velký dopad. Textilní průmysl je zodpovědný za přibližně 20 % globálního znečištění vody. Je také spojován s porušováním lidských práv, nespravedlivými pracovními podmínkami, a dokonce i dětskou prací.

Reakcí na tento neudržitelný systém tzv. rychlé módy byl vzestup hnutí za udržitelnou nebo pomalou módu. Cílem těchto hnutí je snížit škody na životním prostředí, respektovat lidská práva a podporovat odpovědnější spotřebu.

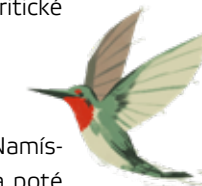

A jak mohou kariéry přispět k řešení tohoto problému? Proměnou rolí v módním průmyslu – návrháři používající ekologické materiály, podnikatelé budující fair trade podniky, novináři odhalující škodlivé praktiky nebo učitelé povzbuzující studenty k zamyšlení nad spotřebitelskými volbami.

Dobrym příkladem je práce **influencera v oblasti slow fashion**. Místo propagace nekonečných nových trendů využívají své platformy pro inspiraci k udržitelným, etickým a ekologicky uvědomělým módním rozhodnutím. Prosazují uvědomělou spotřebu, zdůrazňují kvalitu před kvantitou a povzbuzují své publikum k informovaným rozhodnutím, která jsou prospěšná jak pro společnost, tak pro životní prostředí.

Tato role vyžaduje kombinaci kreativity, digitálních znalostí a mezilidských dovedností. Úspěšní influenceři musí rozumět základům udržitelné módy a textilní výroby, umět sdělovat složité myšlenky jasným a poutavým způsobem a budovat důvěru u svého publika. Kombinují vyprávění příběhů s daty, strategicky využívají sociální média a rychle se přizpůsobují novým online platformám a trendům. Zároveň se spoléhají na empatii, spolupráci a kritické myšlení, aby se spojili s komunitami a inspirovali skutečné změny.

Dalším výrazným příkladem je **podnikatel v oblasti udržitelné módy**. Namísto výroby levného oblečení, které je určeno k několika málo nošením a poté k vyhození, vytvářejí oděvy, které jsou odolné, nadčasové a šetrné k životnímu prostředí. Mohou pracovat s organickou bavlnou, recyklovanými vlákny nebo inovativními materiály, jako je houbová kůže nebo ananasová vlákna. Jejich podnikatelský model se opírá o principy cirkulární ekonomiky: zaměřují se na opravy a recyklaci oděvů, čímž minimalizují produkci odpadu a zároveň v celém dodavatelském řetězci dbají na spravedlivé pracovní podmínky.

Udržitelné módě se můžete naučit na předních evropských univerzitách! Učí tam nejen ekologický design a snižování množství odpadu, ale také jak vyrábět oblečení z hub nebo ananasů.

Environmentální výzvy: Znečištění

Znečištění je jednou z nejviditelnějších hrozeb pro naši planetu. Plastový odpad ucpává řeky a oceány, zbytkové chemikálie prosakují do půdy. Skládky jsou přeplněné a toxiny se dostávají do našich potravinových řetězců. Znečištění není vzdáleným problémem: ovlivňuje kvalitu vzduchu, který dýcháme, vodu, kterou pijeme, a celkovou úroveň našich životů.

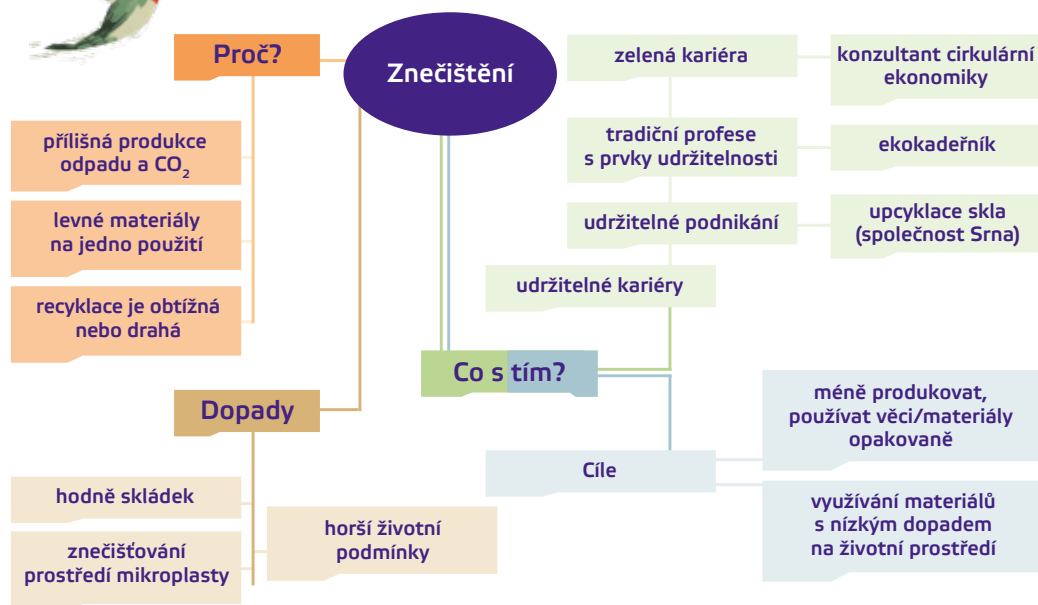

Takže už to nejsou jen ryby, které jedí plast?

Na vlastní kůži

I v Evropě se dnes mikroplasty vyskytují téměř všude. Drobná plastová vlákna ze syntetického oblečení a zbytky z produktů osobní hygieny byly zjištěny v jezerech, jako je jezero Garda, v říčních sedimentech, a dokonce i v kuchyňské soli. To, co se kdysi zdálo jako neviditelné znečištění, vstoupilo do našeho každodenního života, přímo na naše talíře.

Snadno si to zapamatujete díky zkratce R. U. R. z Čapkovy hry – Redukuj, Užij znovu, Recykluj.

Jak nám mohou kariéry pomoci reagovat na tuto výzvu? Jedním z příkladů je práce **konzultanta cirkulární ekonomiky**. Tito odborníci radí podnikům, jak minimalizovat odpad a znečištění tím, že optimalizují produkty, sníží spotřebu materiálů a vytvoří systémy pro recyklaci a opětovné použití. Jejich přístup je založen na **cirkulární ekonomice**, modelu, který kontrastuje s tradičním systémem výroby „vzít-vyrobít-vyhodit“. Místo toho, aby materiály skončily na skládkách, zůstávají v oběhu – jsou sdíleny, opravovány, renovovány a recyklovány. Zachovává se tak jejich hodnota a minimalizuje množství odpadu.

Petr: „Konzultant? To zní trochu vzdáleně od každodenního života. Už slyším svoje studenty, jak brblají, že někdo v kanceláři asi těžko změní něco v reálném světě.“

Autoři: „To je oprávněná obava. Odborníci na cirkulární ekonomiku často pracují v zákulisí, ale jejich dopad je obrovský, protože mění systémy tak, aby se od samého počátku vytvářelo méně odpadu. Změna samozřejmě není pouze v rukou trochu záhadných konzultantů. Jak už v knize na mnoha místech zaznělo, i známá povolání lze pojmout udržitelněji. Vezměme si například kadeřníky: používáním přírodních produktů a recyklovatelných obalů snižují znečištění každý den.“

Ekokadeřík pomáhá snižovat znečištění tím, že nahrazuje chemické šampony a barvy rostlinnými, biologicky rozložitelnými alternativami, které neznečišťují řeky ani podzemní vody. Místo jednorázových plastů volí recyklovatelné nebo znovu naplnitelné obaly, používá úsporné mycí systémy a energeticky účinné nástroje. Tímto způsobem se běžný střih vlasů stává součástí řešení a zákazníkům ukazuje, že každodenní služby mohou chránit zdraví lidí i životní prostředí.

I tak nevinné dilema, jako který šampon nebo krém si hodit do košíku, může mít překvapivě velký dopad – třeba pomůže planetě dýchat a firmám se chovat trochu slušněji.

Lokální výrobci přírodní kosmetiky jsou živoucím důkazem toho, že kosmetické výrobky nemusí škodit planetě. Používáním regionálních surovin, vyhýbáním se škodlivým chemikáliím a nabízením recyklovatelných nebo znovu naplnitelných obalů snižují znečištění chemikáliemi i plasty. Jejich výrobky jsou často vyráběny v malých sériích, za spravedlivých pracovních podmínek a s transparentními dodavatelskými řetězci.

Zajímavý fakt

Chcete vědět, co se ve skutečnosti skrývá ve vašem šamponu? Nasměrujte na něj svůj telefon s bezplatnou aplikací GreenScan – a nevíte se, pokud se ukáže, že váš „jahodový sprchový gel“ obsahuje více chemikálií než ovoce!

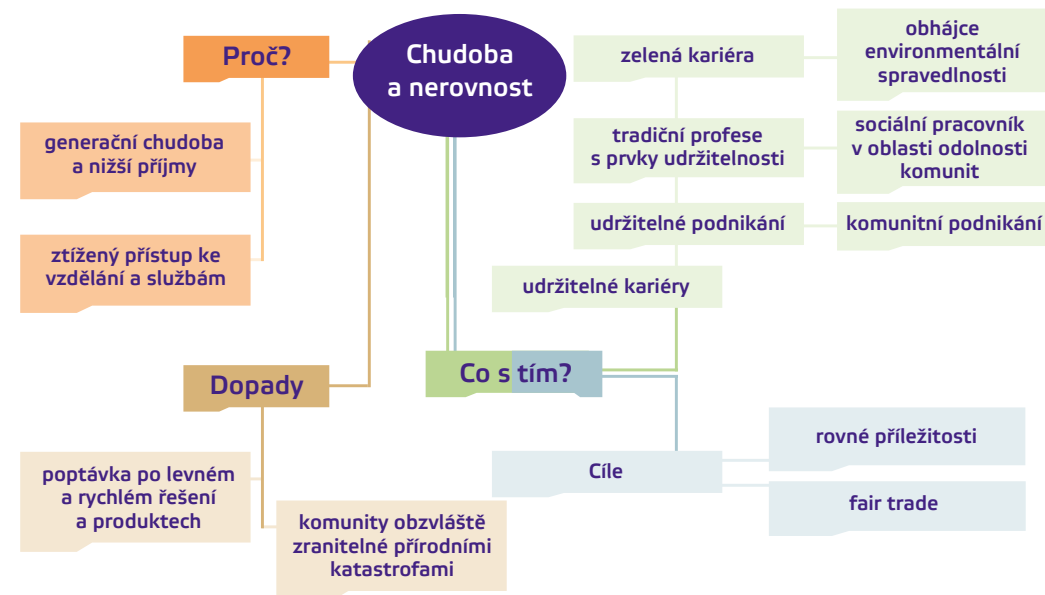
Společenské výzvy: Chudoba a nerovnost

Nerovnost, jak sociální, tak ekonomická, se celosvětově prohlubuje. **Zpráva o globálních rizicích 2025** varuje nejen před rostoucí nerovností, ale také před polarizací společnosti, nedobrovolnou migrací, erozí lidských práv a občanských svobod. Zranitelné komunity jsou nejvíce zasaženy zhoršováním životního prostředí a změnou klimatu. A nejde jen o vzdálené problémy rozvojových zemí, dotýkají se také mnoha míst v Evropě.

Na vlastní kůži

V jižní a východní Evropě jsou chudší komunity více vystaveny environmentálním rizikům a extrémním teplotám. Mnoho rodin žije ve špatně izolovaných budovách nebo zastaralých bytech, které je obtížné a nákladné vytápět nebo chladit. Protože si nemohou dovolit energeticky úsporná okna, účinnou izolaci nebo moderní spotřebiče, často spoléhají na stará uhelná kamna nebo elektrické ohřívače, které spotřebovávají velké množství energie. To nejen zvyšuje jejich účty za energii, ale také znečištění i zdravotní rizika. Chudoba a zranitelnost vůči klimatickým změnám se navzájem posilují a vytvářejí zacyklený systém, který je těžké prolomit.

Jak na chudobu a nerovnost může reagovat svět práce? Udržitelné kariéry mohou podporovat sociální spravedlnost tím, že vytvářejí příležitosti v marginalizovaných komunitách, realizují komunitní environmentální projekty nebo budují udržitelné podniky, které posilují postavení lidí a zlepšují kvalitu života.

Petr: „To zní dost ambiciózně. Opravdu si myslíte, že samotná práce bez politického tlaku může vyřešit nerovnost?“

Autoři: „Politika je důležitá, ale stejně tak i profese. Například **obhájce environmentální spravedlnosti** pracuje na ochraně zranitelných a marginalizovaných skupin před riziky, která s sebou dnešní velké výzvy přinášejí. Zaměřuje se na zajištění rovné ochrany před znečištěním, změnou klimatu a vyčerpáním zdrojů tak, aby nízkopříjmové a menšinové komunity nebyly ty, které jsou jimi zasaženy nejvíce.“

Mladší generace již má vzory, které dokazují, že je to možné. Greta Thunbergová, kdysi teenagerka stávkující před svou školou, je dnes globální vůdčí osobností v oblasti klimatu. Její hlas mobilizoval nejen veřejnost, ale i vědce a politiky. A její příběh ukazuje, jak může mít upřímné odhodlání, i když začíná v malém, dalekosáhlé důsledky a inspirovat systémové změny.

Greta je švédská klimatická aktivistka známá založením hnutí „Pátky pro budoucnost“, známého také jako „Školní stávka za klima“. Získala mezinárodní pozornost díky své advokační činnosti, kdy požaduje urgentní opatření v oblasti změny klimatu a volá světové lídry k odpovědnosti. Greta získala za svou aktivitu v oblasti klimatu několik významných ocenění, včetně Right Livelihood Award (známé také jako Alternativní Nobelova cena) a ceny Amnesty International Ambassador of Conscience Award v roce 2019.

Samozřejmě, ne každý může být aktivistou. Každý však může přispět prostřednictvím své volby povolání a každodenního chování. Například **sociální pracovník v oblasti odolnosti komunit** podporuje rodiny ohrožené chudobou, které jsou zároveň zranitelnější vůči povodním, vlnám veder nebo bouřím. Díky pochopení dopadů klimatických změn mohou sociální pracovníci poskytovat lepší poradenství, zdroje a podporu, aby těmto komunitám pomohli přizpůsobit se a vybudovat bezpečnější život.

Sociální výzvy: Zhoršení zdraví a kvality života

V posledních letech čelí globální zdraví komplexní směsici výzev. Pandemie COVID-19 zanechala trvalé jizvy a nyní jsme svědky rostoucího počtu neinfekčních onemocnění, přetrvávajících infekčních onemocnění a znepokojivé krize duševního zdraví, zejména u mladých lidí. K tomu se přidávají dopady klimatických změn a znečištění na naše zdraví, které situaci ještě více zhoršují.

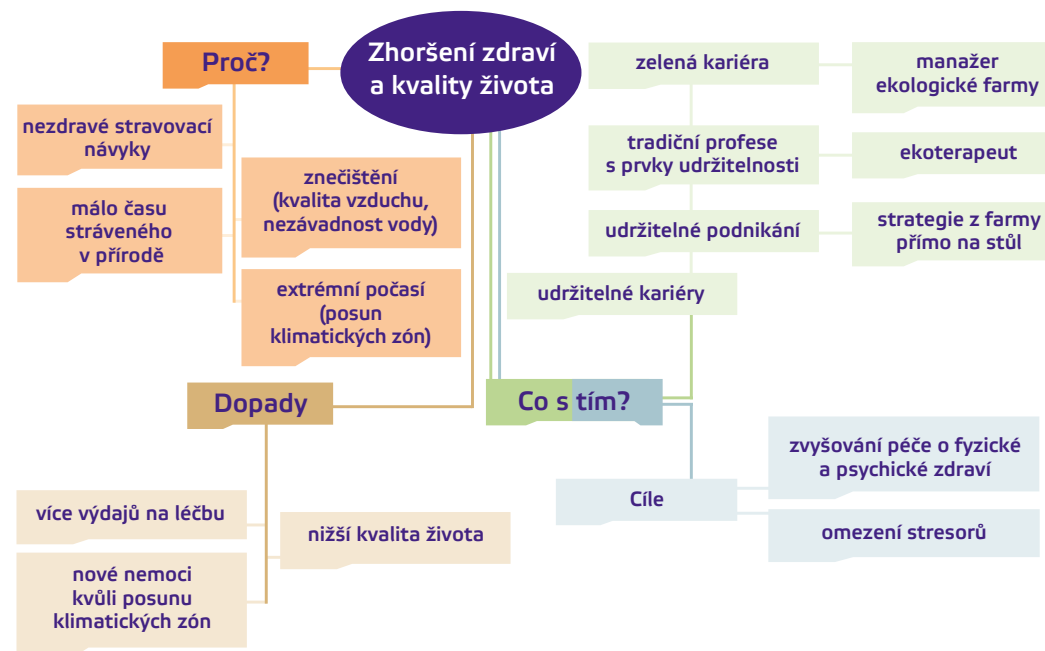
Na vlastní kůži

Výrazným příkladem toho, jak změna klimatu ovlivňuje zdraví v Evropě, je prudký nárůst úmrtí v důsledku veder nebo šíření nemocí, jako je lymská borelióza a virus západonilské horečky. Evropská agentura pro životní prostředí zdokumentovala jasnou souvislost mezi rostoucími teplotami – jako byly ty během vlny veder v roce 2022 – a nadměrnou úmrtností, zejména mezi starší populací. Současně měnící se klima vytváří podmínky, ve kterých se mohou rozmnožovat nové patogeny, což vede k vypuknutí nemocí, jako je chikungunya a horečka dengue, které byly donedávna považovány za výlučně tropické nemoci.

Petr: „Zdravotní problémy, duševní nemoci, dopady klimatu... Není to pro samotné profese příliš velké sousto?“

Autoři: „Je to složité, ano – ale to neznamená, že profese nemohou nic změnit. Každé povolání může nějakým způsobem ovlivnit zdraví a pohodu, od způsobu, jakým produkuje potraviny, po to, jak navrhujeme naše města, nebo to, k čemu vedeme mladé lidi.“

Dobrým příkladem zelené kariéry, která přímo souvisí se zdravím, je práce **manažera ekologické farmy**. Tito odborníci provozují farmy bez syntetických pesticidů, hnojiv nebo geneticky modifikovaných organismů. Zaměřením se na úrodnost půdy, rozmanitost plodin a dobré podmínky pro zvířata snižují škody na životním prostředí a zároveň produkují zdravější potraviny.

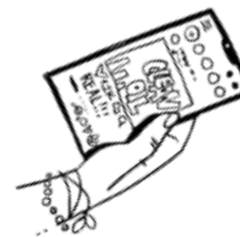
Jídlo samozřejmě není jen o tom, jak ho pěstujeme, ale také o tom, jak ho připravujeme. Anne-Marie Bonneau, známá jako The Zero-Waste Chef (kuchařka **bez odpadu**), propaguje vaření od základů, využití všech částí surovin a snižování odpadu z obalů. Její motto je dobře známé: „**Nepotřebujeme hrstku lidí, kteří dokážou bez odpadu vařit dokonale. Potřebujeme miliony lidí, kteří to dělají nedokonale.**“

Zdravotní krize se netýká pouze našeho fyzického zdraví. Lékaři a psychologové již dlouho varují před nárůstem duševních onemocnění, zejména u dětí a teenagerů. I v tomto případě mohou pomoci udržitelné profese. **Ekoterapeut** využívá přírodní prostředí jako součást léčby – prostřednictvím procházek v přírodě, zahradničení nebo zahradní terapie.

Technologické výzvy: Dezinformace a falešné informace

Podle **Zprávy o globálních rizicích 2025** patří dezinformace a nepravdivé informace mezi nejzávažnější globální hrozby. Falešné příběhy a manipulovaný obsah se rychle šíří prostřednictvím mediálních sítí, formují veřejné mínění, narušují důvěru ve fakta a podkopávají demokratické instituce. S rozvojem umělé inteligence je stále obtížnější rozlišit mezi obsahem vytvořeným umělou inteligencí a obsahem vytvořeným člověkem. Technologie nás místo sjednocení často ještě více rozděluje a přispívá k polarizaci společnosti.

Čerstvé jídlo,
čerstvý vzduch,
pobyt v přírodě...
Možná zdraví
nakonec není
jen o medicíně.

Petr: „Ale upřímně, jak má tohle souviset s výukou? Nemůžu přece svou třídu proměnit ve farmu nebo terapeutickou zahradu.“

Autoři: „To ani nemusíte. I jednoduché praktické zkušenosti mohou mít velký význam.“

„Jaké například?“

„Terénní práce, projekty v přírodě nebo přímý kontakt s přírodou. To vše pomáhá studentům pochopit, jak se učení propojuje s reálným životem – a dokonce i s budoucí kariérou.“

„Takže jde o to přidat do výuky něco praktického?“

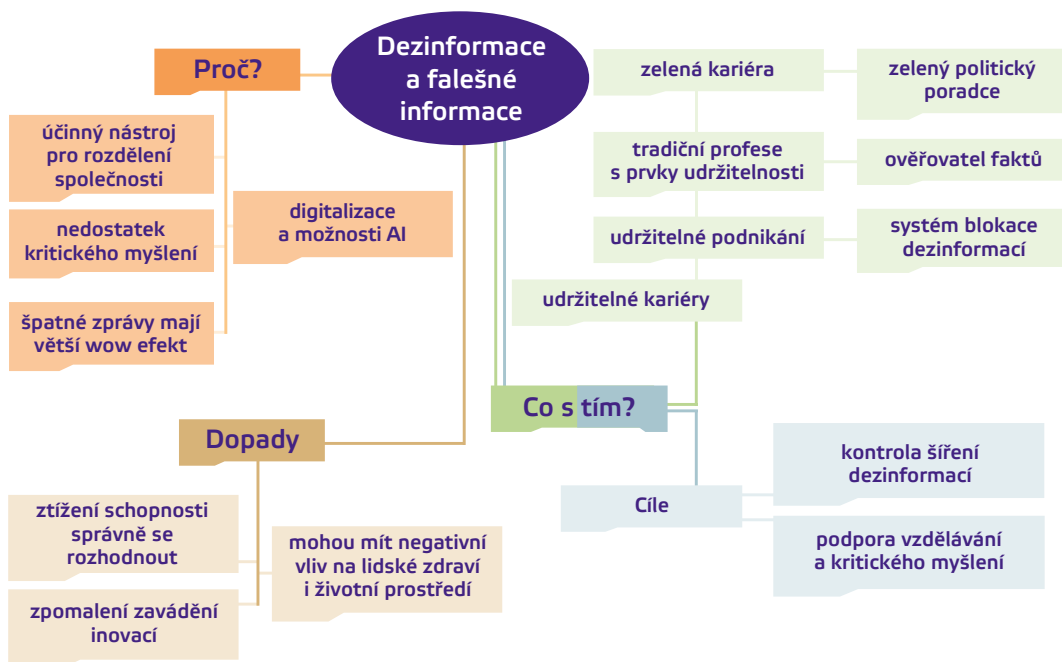
„Přesně tak. Například udržitelné zemědělství – studenti mohou navštívit místní ekologickou farmu, popovídat si s farmáři nebo založit malou školní zahradu. Najednou biologie, chemie nebo zeměpis nejsou jen předměty – stávají se nástroji pro řešení reálných problémů.“

Na vlastní kůži

V několika evropských zemích, zejména v Německu, se objevily dezinformační kampaně zaměřené na **větrnou energii**. Byly založené na šíření nepravdivých tvrzení o negativních dopadech větrných turbín na sociálních sítích. Podobné zprávy často mísí polopravdy s emotivním jazykem, což vyvolává strach a odpor v místních komunitách.

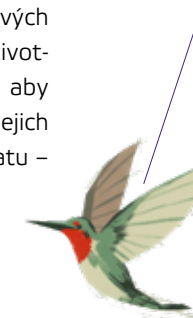
Typickým příkladem je tvrzení, že větrné turbíny způsobují zdravotní problémy, jako jsou poruchy spánku, že jsou zodpovědné za úbytek populace hmyzu nebo že jsou ekonomicky neudržitelné a tajně dotované zkorumpovanými politiky. Ve skutečnosti neexistují žádné vědecké důkazy o tom, že nízkofrekvenční zvuky z turbín ovlivňují lidské zdraví, a studie ukazují, že dopad na hmyz a ptáky je minimální, pokud jsou turbíny správně umístěny.

Dezinformace ukazují, jak snadno lze ovlivnit veřejné mínění – a jak rychle to může bránit skutečnému pokroku. Falešné příběhy o větrné energii, elektromobilitě nebo projektech udržitelnosti měst vyvolávají zmatek a skepsi právě v době, kdy společnost potřebuje jasná, vědecky podložená řešení.

I při zvládnutí této výzvy hrají klíčovou roli **udržitelné profese**. Tím, že vytvářejí viditelné, praktické příklady změn, pomáhají bojovat proti dezinformacím a dokazují, že udržitelná řešení skutečně fungují. Jednou z takových profesí je **ověřovatel faktů**. Tito specialisté ověřují tvrzení o otázkách životního prostředí a udržitelnosti, opakovaně kontrolují zdroje a zajišťují, aby informace, které se dostávají k veřejnosti, byly přesné a důvěryhodné. Jejich práce pomáhá obnovit důvěru ve fakta a podporuje informovanou debatu – ať už o obnovitelné energii, zelených městech nebo elektromobilitě.

Sólokapr se někdy ukáže být kachnou. A pravda má svoji hodnotu, i když se z ní nestane virální hit.

Vzdělávání a informovanost veřejnosti jsou naší nejsilnější dlouhodobou obranou. **Digitální gramotnost by proto měla být přirozenou součástí vzdělávání**, aby mladí lidé mohli kriticky posuzovat informace a rozpoznávat manipulaci.

OD GLOBÁLNÍCH PROBLÉMŮ K UDRŽITELNÝM ŘEŠENÍM

V této kapitole jsme viděli, že udržitelné kariéry nejsou jen okrajovým trendem, ale konkrétní odpovědí na globální výzvy, kterým čelíme. Pojďme si to ještě jednou shrnout:

Inovace a technologie

Zelené kariéry posouvají hranice možného. Inženýři navrhují solární panely a větrné turbíny, technici budují infrastrukturu pro elektromobily a vědci experimentují s novými způsoby recyklace materiálů nebo skladování energie. Tyto inovace umožňují přechod na čistou energii a efektivní systémy.

Spolupráce a politika

Mnohé kariéry vzkvétají díky spolupráci mezi vládami, společnostmi, školami a neziskovými organizacemi. Odborníci poskytují data pro klimatické dohody, města zavádějí udržitelné dopravní systémy a podniky přijímají modely spravedlivého obchodu.

Udržitelné postupy napříč odvětvími

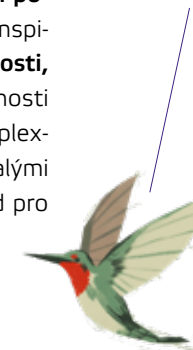
Udržitelnost se již neomezuje pouze na oblast životního prostředí. Mění finance, módu, výrobu, a dokonce i zdravotnictví. Bankéři vyvíjejí zelené investice, návrháři vytvářejí oděvy z recyklovaných vláken a průmyslová odvětví snižují spotřebu vody a energie. Zelené kariéry zapojují udržitelnost do struktury globální ekonomiky.

Vzdělávání a osvěta

Stejně důležité jsou kariéry, které vzdělávají a inspirují. Učitelé propojují znalosti z učebnic s příklady z reálného světa, novináři ověřují tvrzení o životním prostředí a obhájci ukazují, že každý hlas má význam. Díky těmto rolím roste povědomí a jednotlivci jsou motivováni k jednání.

Zkrátka, **udržitelné kariéry odrážejí dnešní globální výzvy a zároveň poskytnou řešení**. Inovují, spolupracují, transformují průmyslová odvětví a inspirují společnost. To vše vyžaduje **soubor dovedností: pozorovací schopnosti, kreativitu, kritické myšlení, trpělivost a týmovou práci**. Tyto dovednosti jsou užitečné v jakékoli práci a vybavují lidi schopností reagovat na komplexnost výzev a zároveň pozitivně ovlivňovat své okolí. Můžete začít malými krůčky, avšak když se rozšíří do dalších profesí, společně vytvoří základ pro budoucnost, která je udržitelná a spravedlivá.

Lidé se konečně učí dělat to, co příroda dělá odjakživa – tvořit, přizpůsobovat se a sdílet.

Petr: „Takže pokud tomu dobře rozumím, vzdělávání k udržitelné kariéře není jen o výuce ekologie. Cílem je pomoci studentům pochopit, že jejich volby mají význam?“

Autoři: „Přesně tak. Jde o to ukázat, že každá lekce souvisí se životem a že tím, co se učí a jakou práci si zvolí, mohou pomoci utvářet spravedlivější a udržitelnější svět.“

„To dává smysl. Ale bylo to tak vždy? Lidé vždy využívali svou práci k řešení velkých problémů?“

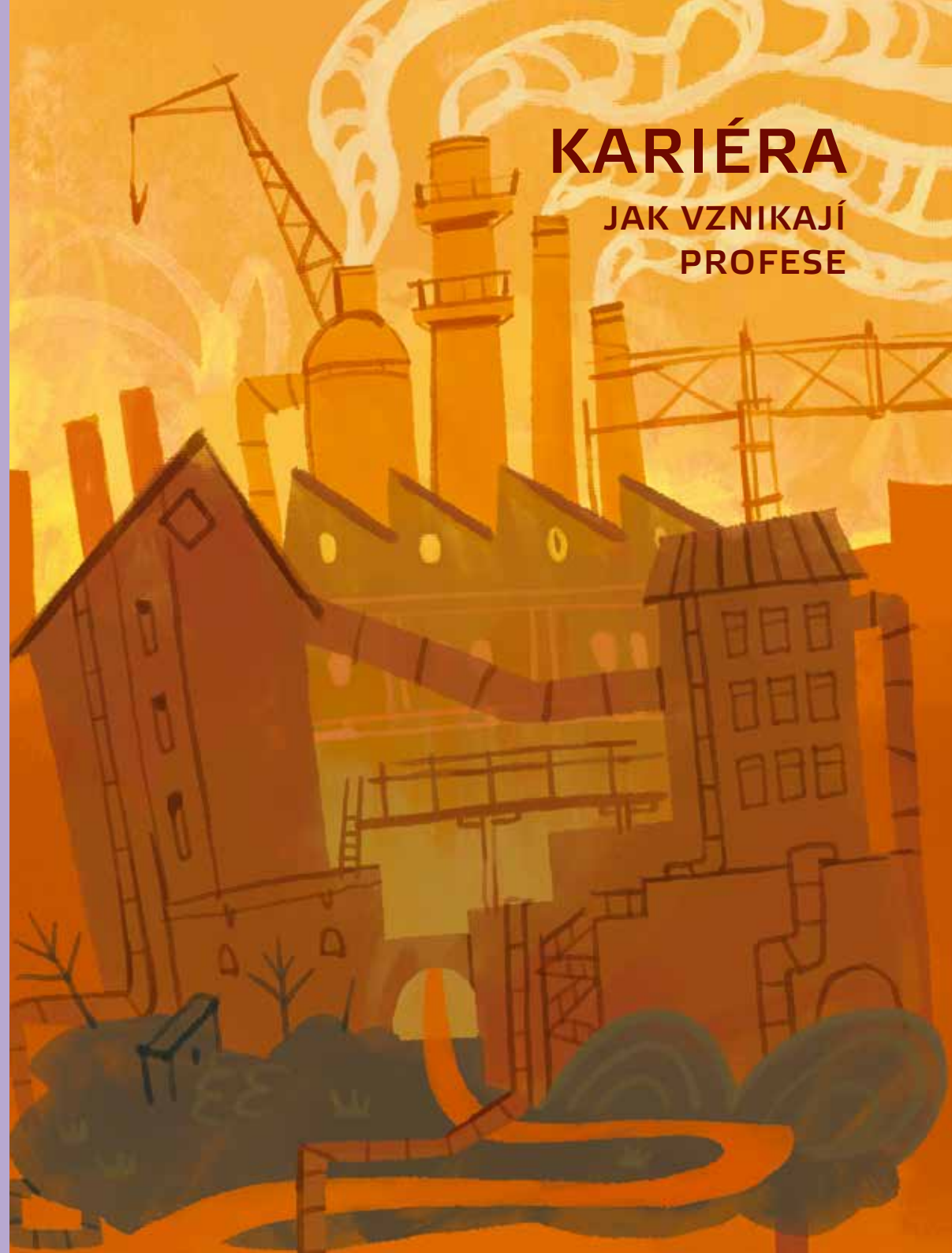
„Ano. Každá generace čelila svým vlastním výzvám a pokaždé vznikaly nové profese, aby uspokojily potřeby společnosti. Udržitelné kariéry tedy nejsou žádná nová ideologie, je to pokračování toho, jak se lidstvo učí přežít změny.“

A jak se lidé prostřednictvím práce vyrovnávali třeba s průmyslovou revolucí, světovými válkami nebo ekonomickými změnami? Na průzkumnou cestu do minulosti míří naše kniha hned v další kapitole.“

KARIÉRA

JAK VZNIKAJÍ PROFESE

Než se podíváme do budoucnosti, pojďme se vrátit v čase.

Historie nám ukazuje, jak každá velká výzva vytvořila nové potřeby – a jak se objevily nové pracovní pozice a profese, aby je uspokojily. V dobách krize nebyla práce nikdy jen způsobem, jak si vydělat na živobytí. Byla vždy jednou z cest, jak napravit to, co nefunguje.

Při zkoumání minulosti zjistíme, že dnešní „zelené“ a „udržitelné“ kariéry nejsou vynálezem naší doby. Jsou nejnovější kapitolou v dlouhé tradici využívání práce k zlepšování života – pro nás samotné, pro ostatní i pro planetu, kterou sdílíme.

Pojďte se tedy s námi podívat do období rychlých změn – do počátku průmyslové éry. Byla to doba velkých inovací, ale také doba strádání, nerovnosti a bojů.

POZDNÍ INDUSTRIALIZACE A URBANIZACE (1850–1914)

Představte si...

Hustá šedá mlha se snáší na město, kde začíná ranní špička. Z vysokých komínů stoupá kouř a vzduch voní uhlím. Ulice ožívají pohybem – muži ve špinavých kabátech spěchají do továren, ženy nesou koše s chlebem a děti se prolétají davem. Některé míří do školy, ale mnohé mají jiný cíl.

Nedaleko tovární čtvrti stojí mladá učitelka Anna ve své malé třídě. Je jí pětadvacet, je plná naděje a odhodlaná dát svým žákům lepší budoucnost. Když se však rozhlédne kolem, opět ji vítají prázdné lavice. Některé děti se už nikdy nevrátí. Ví, že odešly pracovat do továren, dolů nebo dílen. Jejich rodiče potřebují, aby vydělávaly peníze; škola žádné mzdy nenabízí. Anna se rodičům sice snaží vysvětlit, že vzdělání by mohlo jejich dětem pomoci uniknout chudobě, ale slyší stále stejnou unavenou odpověď: „Nemáme na výběr.“ Učí ty, kteří zůstali, i když si klade otázku, jak dlouho ještě zůstanou.

Desetiletý Jakub by měl být mezi jejími žáky. Ještě před několika měsíci v hodině pozorně poslouchal. Nyní kolem školy jen prochází na své cestě do textilní továrny. Pro rodiny, jako je ta jeho, je vzdělání vzdáleným snem.

Uvnitř továrny je vzduch plný bavlněného prachu a hluk strojů nikdy neutichá. Jakubovy malé ruce jsou ideální pro opravování přetržených nití – práce, která je pro dospělé příliš nebezpečná. Zranění jsou běžná, ale nikdo jim nevěnuje přílišnou pozornost. Jakub pracuje dvanáct, někdy i čtrnáct hodin denně a vydělá si jen na bochník chleba.

No, jak se říká – je lepší být zdravý a bohatý než chudý a nemocný.

Průmyslová revoluce změnila svět a přinesla rychlý pokrok. Města rostla, železnice se rozprostírala napříč krajinou a továrny vyráběly zboží rychleji než kdykoli předtím. Ekonomika vyžadovala stále více, ale pokrok měl svou cenu.

Uhlí pohánělo továrny, ale znečistilo ovzduší. V Manchesteru, Londýně a Berlíně lidé kašlali černý prach. Řeky, kdysi plné ryb, ztmavly továrními odpady. Lesy byly vykáceny, aby se mohly postavit železnice a továrny. Propast mezi bohatými a chudými se zvětšila. Bohatým průmyslový růst přinesl plynové osvětlení, novou módu a exotické zboží. Pro chudé znamenal hlad, vyčerpání a každodenní boj o přežití.

Petr: „To všechno je asi pravda, ale počkejte chvíli. Tato kniha má být o tom, jak práce mění svět – a právě teď tu souvislost opravdu nevidím.“

Každý velký problém potřebuje lidské řešení

A často je tím **řešením práce**. Podívejme se, jak to funguje: S rozvojem továren a měst během průmyslové revoluce vznikla řada výzev, které bylo třeba řešit. Patřily mezi ně špatné hygienické a zdravotní podmínky v dělnických čtvrtích, nebezpečné pracovní podmínky v továrnách nebo hlad po nových dovednostech.

Mezi profese, které vznikly v reakci na tyto výzvy, patří: sociální pracovníci, pracovníci v oblasti hygieny a veřejného zdraví, inženýři bezpečnosti v továrnách, novináři, inženýři specializující se na alternativní energie, urbanisté, inspektoři práce, učitelé veřejných škol, autoři a vydavatelé učebnic, lektori večerních škol atd.

Rychlá aktivita ve třídě

Zeptejte se svých studentů: „Kdybyste žili v době průmyslové revoluce, jaké povolání byste vytvořili, abyste vyřešili nějaký z těchto problémů?“ Podpořte jejich fantazii a kreativní myšlení – mezi nápady se například může objevit „vynálezce čistého vzduchu“ nebo „organizátor městského osvětlení“.

Dalším příkladem nového povolání, které vzniklo v reakci na chudobu, chaos a nejistotu v tomto období, bylo povolání **kariérového poradce** – průvodce pro ty, kteří hledají nejen práci, ale i smysl života.

Frank Parsons – první známý kariérový poradce v naší historii, který žil v této době – pochopil něco důležitého: **kariéra může být nástrojem změny**. Jeho profese nepomáhala jen jednotlivcům, ale také celé společnosti přizpůsobit se a růst. Parsons viděl chaos na trhu práce a uvědomil si, že lidé potřebují pomoc při výběru kariéry, která je společensky potřebná a zároveň odpovídá jejich talentům. Položil dvě jednoduché otázky:

- > V čem jste dobří?
- > Co potřebuje svět práce?

Další krok? Najít **průsečík, kde se tyto dvě otázky propojují**.

Dnes se to může zdát běžné, ale tehdy to bylo revoluční. Do té doby se od pracovníků očekávalo, že se přizpůsobí stroji – ne naopak. Frank Parsons zdůraznil důležitou myšlenku: **problémy lze vnímat jako příležitosti**. A naše kariéra může být nástrojem, který použijeme k řešení těchto výzev.

Petr: „Rozumím. Ale byly i jiné problémy, že?“

Autoři: „Lidstvo čelilo během industrializace mnoha problémům. Nic nelze vyřešit najednou, takže se musíme rozhodnout, kde začít.“

„Kdybych žil v té době já, vůbec nevím, co bych považoval za prioritu...“

CO BYSTE DĚLALI VY?

Vžijte se do role rozhodujícího činitele průmyslové revoluce.
Vyberte si jednu z možných cest níže
a zamyslete se, nad jejími dopady.

Kterou cestou
se vydáte?

Rychlý rozvoj měst a továren
za každou cenu.

Zpomalení pokroku v zájmu
ochrany pracovníků.

Lobovat za ochranu přírody,
i když to nikoho nezajímá.

Jaké
nové profese by v důsledku
vaší volby vznikly?

Jaké
nové profese by v důsledku
vaší volby vznikly?

Jaké
nové profese by v důsledku
vaší volby vznikly?

Kdo
na vaší volbě profituje
a kdo trpí?

Kdo
na vaší volbě profituje
a kdo trpí?

Kdo
na vaší volbě profituje
a kdo trpí?

Jak
by vypadalo vaše město
za 20 let?

Jak
by vypadalo vaše město
za 20 let?

Jak
by vypadalo vaše město
za 20 let?

Diskuse, reflexe

Sdílejte své myšlenky.
Byla vaše volba udržitelná z dlouhodobého hlediska?
Změnili byste nyní svou volbu a proč ano/ne?

Neexistuje žádná špatná odpověď – historie nám ale ukazuje, že skutečný
pokrok trvá pouze tehdy, když zajistí rovnováhu mezi potřebami lidí,
ekonomiky a životního prostředí.

Petr: „Jsem docela napjatý, co bylo dál...“

VÁLEČNÝ PRŮMYSL A NÁSLEDNÁ OBNOVA (1914–1950)

Každá éra přináší výzvy, ale málokterá byla tak těžká jako léta mezi 1914 a 1950. Po rychlém průmyslovém růstu v 19. století vybudovaly národy silné ekonomiky, velká města a rušné obchodní sítě. Pokrok přinesl prosperitu, ale také tvrdou konkurenci o zdroje. Tato napětí vyústila ve **dvě zničující světové války**, které změnilly miliony životů, přetvořily společnosti a poškodily životní prostředí.

Život za války byl každodenním bojem. Továrny, které kdysi vyráběly oblečení a zboží denní potřeby, byly rychle přeměněny na výrobu zbraní, munice a vojenského materiálu. Celá odvětví se přeorientovala na válečnou výrobu, při které se spotřebovávalo obrovské množství uhlí a ropy a docházelo k silnému znečištění. Města, kdysi symboly růstu, se stala terčem bombardování, které zanechalo tisíce lidí bez domova. Rodiny žily v režimu přísného přidělového systému – jídlo, oblečení a topení byly omezené. **Věci, které byly kdysi samozřejmostí, se staly vzácným luxusem.**

Když války skončily, škody byly ohromné. Města ležela v troskách, ekonomiky se zhroutily a miliony lidí byly vysídleny. Vracející se vojáci nenašli žádnou práci. Továrny, zvyklé na výrobu zbraní, čelily mnoha obtížím při přechodu zpět na mírovou výrobu.

No, příroda si také vytrpěla své...

Od žen, které během války zastávaly nezbytné pracovní pozice, se očekávalo, že opět ustoupí do pozadí a vrátí se do svých domovů. Některé tak učinily, ale **mnoho z nich bojovalo za zachování své nové nezávislosti**, což vyvolalo debaty, které po desetiletí podněcovaly feministická hnutí.

Celé komunity byly rozbité. Rodiny ztratily otce a syny; migranti zaplavili města, která již tak bojovala s nedostatkem bydlení a pracovních míst. Sociální napětí rostlo.

Bombardování zničilo lesy i města. Továrny pokračovaly ve znečišťování řek a ovzduší. Přírodní zdroje se vyčerpávaly rychleji než kdykoli předtím a málokdo přemýšlel o ochraně životního prostředí. Několik vědců varovalo před znečištěním a nedostatkem zdrojů, ale jejich hlasy zůstaly většinou nevyslyšeny. **Myšlenka udržitelnosti byla stále ještě daleko v budoucnosti.**

Napadají vás příklady nových pracovních míst, která vznikla v tomto období historie?

Petr: „*Takže výzvou zde byla válka?*“

Autoři: „*Přesně tak. Válka vytvořila potřebu nových pracovních míst, jako byli dělníci ve zbrojovkách, letečtí inženýři, komunikační technici, dešifrovači a kryptografové, tvůrci propagandy, váleční korespondenti...*“

„*A po válce?*“

„*Byla zde silná potřeba obnovy a alespoň částečného zmírnění devastujících dopadů těchto konfliktů. Inženýři a urbanisté se zabývali obnovou a přestavbou měst, hygienici, učitelé pro vysídlené děti a pracovníci veřejných služeb se snažili pomoci lidem vrátit se do normálního života.*“

A JAK TO BYLO S KARIÉROVÝM ROZVOJEM LIDÍ V TÉTO DOBĚ?

Mezi lety 1914 a 1950 si lidé zvykli na myšlenku, že kariéra je něco, co si člověk může (v určitých mezích) vybrat. Hlavním úkolem škol však stále bylo vybavit děti znalostmi a podpora kariérového rozvoje byla spíše jednorázovou profesní službou.

Petr: „*Zajímalo by mě, jaká tehdy byla role kariérového poradce... Pomáhal lidem vyrovnat se se všemi těmi velkými změnami?*“

Jedním z klíčových myslitelů, kteří navázali na rané myšlenky o kariéře, byl **John Holland**. Jeho známý **model RIASEC** (Realistický, Investigativní, Umělecký, Sociální, Podnikavý, Konvenční) vznikl v 50. letech 20. století. Věřilo se, že nalezení „správného uplatnění“ vede k větší spokojenosti a úspěchu. Tento model se i přes své omezení používá v kariérovém poradenství i v 21. století.

Myšlenka, že pro každý hrnec existuje poklice, zní lákavě.

Donald Super mezitím začal zpochybňovat myšlenku, že kariéra je jednorázové rozhodnutí. Jeho teorie – **Life-Span, Life-Space** – naznačovala, že lidé rostou a mění se, stejně jako jejich kariéra. Toto myšlení předběhlo svou dobu a později inspirovalo flexibilnější přístup ke kariérovému vzdělávání.

V první polovině 20. století se většina lidí stále školila pro jedno povolání a v něm také zůstala. Ale byla zaseta semínka pro způsob, jakým dnes přemýšlíme o kariérovém rozvoji: **ne jako o jediné volbě, ale jako o cestě, která se vyvíjí v čase.**

Tyto myšlenky pomohly lidem pochopit, že kariéra není jen o tom vykonávat nějakou práci. Důležitý je zde i smysl vykonávané činnosti, schopnost přizpůsobovat se změnám v průběhu života a to, jaký má naše práce dopad – toto však přijde na řadu až později v budoucnosti...

Rychlý kvíz! Vyberte správnou odpověď, než zazvoní zvonek:

1. Student říká: „Nevím, jaké povolání si vybrat!“ Co uděláte?

- a) Podáte mu lopatu a popřejete mu hodně štěstí.
- b) Dáte mu „test schopností“ s výběrem odpovědí a řeknete mu, v čem je pravděpodobně dobrý.
- c) Vyzvete ho, aby prozkoumal, kým je, co svět potřebuje a jak se život mění.

Správná odpověď: c)

Ale po mnoho desetiletí byla populární odpověď b).

2. Váš kolega pan Holland říká, že existuje šest typů lidí. Který z nich NENÍ na jeho seznamu?

- a) Realističtí
- b) Umělečtí
- c) Ptakořitní
- d) Konvenční

Správná odpověď: c)

„Ptakořitní“ jsou savci, kteří kladou vejce, ne kariérní typ člověka (tedy alespoň zatím).

3. Donald Super představil myšlenku, že:

- a) Lidé se v průběhu času mění (šokující!).
- b) Kariérní dráhy nejsou přímky.
- c) Život má více rolí: pracovník, student, rodič, snílek.
- d) Všechny výše uvedené možnosti.

Správná odpověď: d)

Super věřil v evoluci – jak lidí, tak jejich kariér.

4. Jak tohle všechno souvisí s udržitelností?

- a) Počkat, zase mluvíme o klimatických změnách?
- b) Studenti, kteří najdou smysluplnou kariéru, mohou pomoci řešit problémy reálného světa.
- c) Když kariéra souzní s potřebami lidí i planety, budoucnost vypadá o něco méně apokalypticky.
- d) Všechno výše uvedené.

Správná odpověď: d)

Kariéra není jen o příjmu – je také o tom, jaký má dopad.

5. Co můžete jako učitel udělat?

- a) Inspirovat jednotlivé studenty.
- b) Začlenit rozhovory o kariéře do JAKÉHOKOLIV předmětu.
- c) Pomáhat studentům uvěřit, že jsou důležití.
- d) Všechno výše uvedené (a ještě stihnout dopít kávu, dokud je teplá).

Správná odpověď: d)

Děláte víc, než si myslíte.

Hodnocení kvízu:

0–2 správné odpovědi:

Možná jste uvízlí v roce 1935. Na konci knihy získáte odkaz na pracovní listy, které vám pomohou vykročit směrem k budoucnosti.

3–4 správné odpovědi:

Jste jako Holland se špetkou Supera.

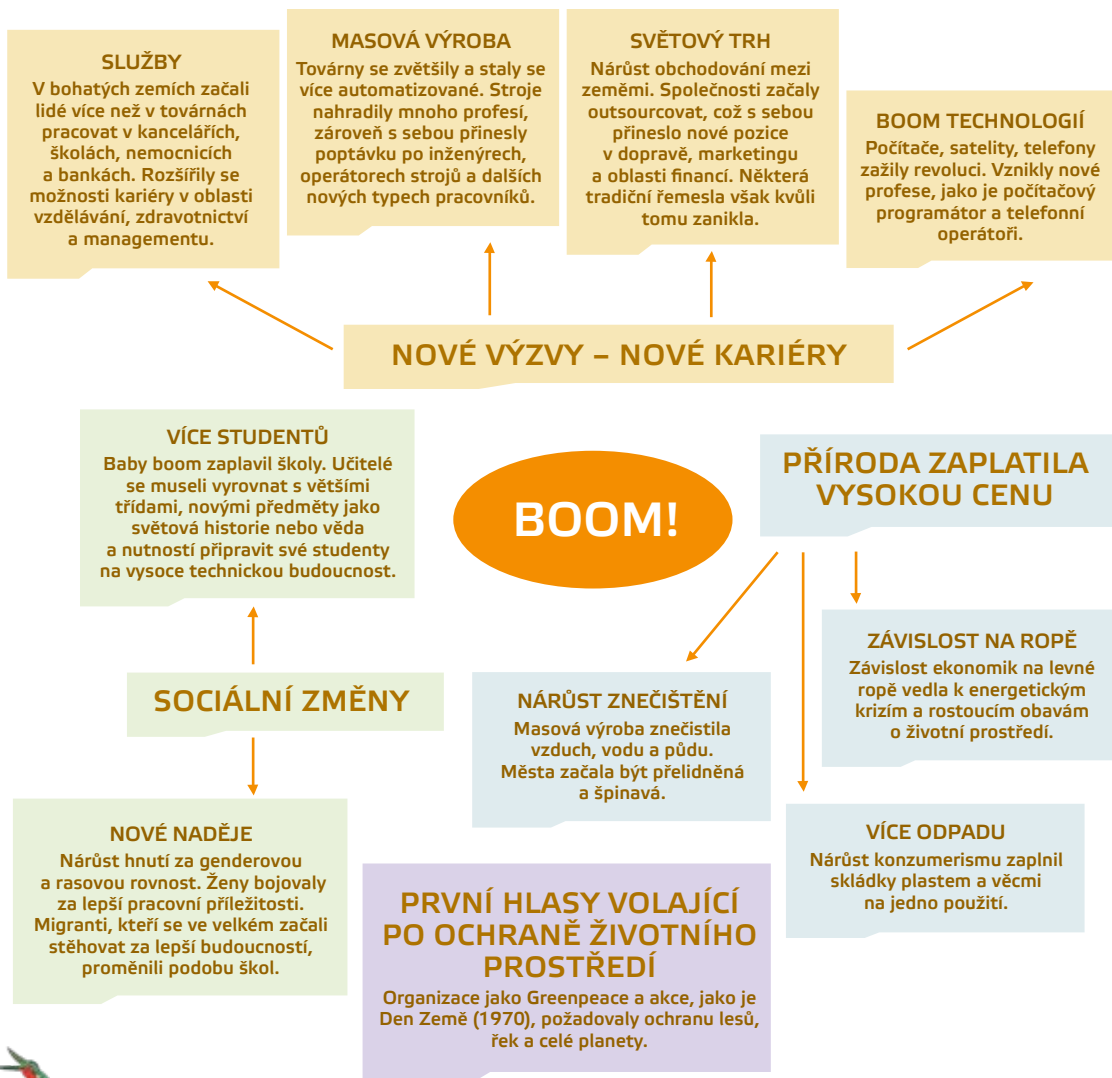
5 správných odpovědí:

Gratulujeme, jste legendou v oblasti udržitelné kariéry.

POVÁLEČNÝ BOOM A GLOBALIZACE (1950–1990)

Svět se měnil rychleji než kdykoli předtím. Po zkáze způsobené dvěma světovými válkami **se země soustředily na obnovu**. Z ruin povstala nová města, obnovil se průmysl a společnosti tvrdě pracovaly na vytvoření lepších životních podmínek. Ekonomika vzkvétala – a s ní i nové příležitosti a nové výzvy:

V tomto období vzniklo mnoho nových profesí – **počítačovní inženýři, satelitní technici, marketingoví specialisté, poradci pro mezinárodní obchod a sociální pracovníci**.

A poprvé se několik lidí začalo vážně zamýšlet nad budoucností planety. Objevili se **vědci zabývající se životním prostředím, urbanisté a ekologičtí novináři**. Zelené profese byly stále velmi vzácné, ale semínko bylo zaseto.

Autoři: „Zajímá vás, jak vypadal profesní rozvoj během poválečného rozmachu?“

Petr: „Ano. Ale stručně, prosím.“

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ A KARIÉROVÝ ROZVOJ VE ŠKOLÁCH

Kariérové poradenství jako přímá práce se studenty se postupně zavádělo od 60. let 20. století. Stále hovoříme o době, kdy kariéra byla většinou jednorázovou životní volbou.

Kariérový rozvoj začal být více v centru pozornosti v 80. a 90. letech. V té době bylo nejen Donaldu Superovi jasné, že se lidé musí během svého života přizpůsobovat změnám a přizpůsobovat svou kariéru aktuální situaci.

V té době se v oblasti kariérového rozvoje objevila nová témata:

1. Kariérové vzdělávání jako rozvoj dovedností pro řízení vlastní kariéry.

Tím se **odpovědnost za vlastní kariéru** přesouvá **na každého jednotlivce**. Aby se lidé mohli postarat sami o sebe, musí být schopni se prezentovat, rozhodovat, hledat příležitosti, plánovat atd.

2. Kariérový rozvoj marginalizovaných skupin.

Do teorií kariérového rozvoje se dostává také otázka sociální spravedlnosti a rovných příležitostí. Jednou z nejdůležitějších je **Teorie ořezávání a kompromisu Lindy Gottfredsonové**. Ta si uvědomila, že omezení, která si klademe, vycházejí z našeho sebehodnocení. To si budujeme během dětství v kontextu společnosti, ve které žijeme. V důsledku toho se u chlapců a dívek objevují různé ambice a volí si kariéry, které jsou „vhodné“ pro jejich sociální status a pohlaví.

Úkolem učitelů a kariérových poradců je **odstranit tato zbytečná omezení** a motivovat děti, aby si zvolily kariéru na základě svých schopností, nikoli pohlaví nebo sociálního postavení.

DIGITÁLNÍ A ZELENÁ REVOLUCE (1990–SOUČASNOST)

Petr: „Takže po tom všem – průmyslové revoluci, válce, obnově – se svět konečně dostal na správnou cestu?“

Autoři: „Udělalí jsme pokrok. Ale nové časy přinesly nové výzvy. Do digitálního věku jsme vstoupili až příliš rychle. Počítače, smartphony, satelity, internet... změnilo všechno, zejména práci.“

„Více strojů, méně lidí?“

„Na mnoha místech ano. Opakující se práce začaly mizet. Ale objevily se nové profese – **vývojáři softwaru, analytici dat, odborníci na kybernetickou bezpečnost, návrháři aplikací**. Později pak **inženýři umělé inteligence a tvůrci digitálního obsahu**.“

„A teď je tu ChatGPT, chytří roboti... dokonce i virtuální učitelé. Je těžké držet s tím vším krok.“

„Proto se přízřusobivost stala dovedností. A během pandemie COVID-19 jsme to jasně viděli. Kanceláře se přesunuly do online prostředí, školy se přes noc změnilly na digitální. Práce na dálku se stala normou. Vznikla nová pracovní místa – **návrháři digitálního učení, manažeři virtuálních akcí, koučové duševního zdraví**.“

„A po COVIDu?“

„Tlak nepřestal. Klimatické změny se zrychlily, každý rok je více povodní, požárů a vln veder. Migranti opouštějí své domovy nejen kvůli válce, ale také kvůli neúrodě nebo nedostatku vody ve městech. Problémy s duševním zdravím narůstají. Stejně jako ekologická úzkost.“

„Chápu. A to vše... vede k vzniku nových profesí?“

„Přesně tak. Existuje obrovská poptávka po **ekologických architektech, analytících uhlíkové stopy, plánovačích adaptace na klimatické změny, odbornících pro biologickou rozmanitost, specialistech na etiku v oblasti umělé inteligence...** a ano, také po učitelích, jako jste vy, kteří všechny tyto body propojí.“

„Zase učitelé?“

„Vždycky vy. Pomáháte studentům orientovat se v chaosu, vidět, jak jejich nadšení a zájmy mohou naplňovat potřeby planety. Vzdělávání v oblasti udržitelných profesí ukazuje, že každá práce – lékař, zemědělec, designér, programátor – může být vykonávána způsobem, který pomáhá lidem i Zemi.“

CO DALŠÍHO LZE ŘÍCI O KARIÉROVÉM VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLÁCH?

Teprve na počátku 21. století se díky podpoře Evropské komise dostalo kariérové vzdělávání do popředí zájmu a rozvoj dovedností pro řízení kariéry se stal součástí školních osnov.

Petr: „A tady tedy znovu přichází na řadu moje role?“

Autoři: „Je to tak. Mluvíme o tom, jak se svět neustále mění a jak už nic není jisté, ani pokud jde o kariéru.“

„Rodiče se mě často ptají, která škola zaručí jejich dětem jistou budoucnost.“

„Pravdou je, že jediné, na co se můžeme spolehnout, jsou právě problémy, kterým čelíme – jako je změna klimatu.“

„Takže pokud si mladý člověk vybere kariéru spojenou s řešením tohoto problému, nebude se muset bát, že nebude mít práci?“

„Ano. A kromě stability získá ještě něco mnohem důležitějšího – smysl života.“

„Smysl života, to zní docela vznešeně. Ale jak to vysvětlíte teenagerovi, který chce práci prostě proto, aby měl z čeho platit účty?“

Zahrajme si hru

Čím více lidé rozumí problému (výzvě), kterým se jejich práce zabývá, tím více v ní vidí smysl. Pojďme se spolu na téma smyslu práce podívat hravě.

Troufnete si na naši „šifru povolání“? **Ukryli jsme do ní celkem 13 profesí, které jsou relativně nové.** Je dost možné, že je nedokážete všechny pojmenovat, ale to vůbec nevadí. V této hře nejde o to vyhrát, ale užít si to!

Jistá je jen smrt, daně a klimatická změna.

Vaše výzva:

1. Dokážete najít všech 13 povolání?
2. Zamyslete se nad tím, co tito lidé pravděpodobně dělají. Proč je to důležité, komu (nebo čemu) pomáhají?
3. Napadá vás nějaké jméno pro toto povolání?
4. Jaká výzva mohla tuto profesi umožnit? Jakou lidskou potřebu řeší?

Na hledání ukrytých povolání v ilustraci můžete jít například takto:

kouč digitálního detoxu vznikl jako reakce na informační zahlcení a naši rostoucí závislost na digitálních technologiích. Pomáhá lidem znovu nalézt rovnováhu, soustředění a duševní pohodu ve světě, který je neustále online.

skrytá povolání: městský pastýř | operátor dronu | stavitel nových přístřešků | upcyklátor | pracovník aquaponické farmy | specialista na wellbeing | specialista na kyberbezpečnost | specialista na telemedicinu | městský farmář | renovátor divočiny | digitální detox kouč | datový horník | komunitní koordinátor

VZDĚLÁVÁNÍ VÝUKA PRO BUDOUCNOST

V průběhu historie **práce formovala svět jak v dobrém, tak ve špatném smyslu**. Rozhodnutí, která lidé učinili ohledně své práce, toho, co vybudovali, i toho, jakým způsobem řešili problémy, zanechala ve společnosti silné stopy. Sociální výzvy, jako je industrializace nebo války, často vedly lidi k vytváření nových profesí.

Udržitelnost znamená rovnováhu mezi ekonomickým růstem, sociálním blahobytem a péčí o životní prostředí. **V minulosti však často na prvním místě stálo přežití a ekonomický úspěch**. Lidé málokdy přemýšleli o ochraně přírody nebo budoucích generacích. Jejich rozhodnutí vytvořila svět, ve kterém dnes žijeme – s jeho pokrokem i problémy.

Jako učitel hrajete klíčovou roli. **Můžete studentům pomoci pochopit, jak minulé rozhodnutí formovala dnešní svět a jak z výzev vznikaly nové profese**. Poučením se z historie mohou studenti najít inspiraci k lepším a udržitelnějším rozhodnutím pro budoucnost.

Petr: „Dobře, rozumím. Říkáte, že bychom se měli poučit z minulosti – ekonomický růst a technologie přinášejí příležitosti, ale bez péče o lidi a přírodu je výsledná cena příliš vysoká.“

Autoři: „Po desetiletí se mnoho systémů řídilo **neoliberálním myšlením** – trh nade vše, zisk před lidmi i planetou. Tento přístup sice přinesl růst, ale také vyčerpání, nerovnost a hluboké poškození životního prostředí. Proto nyní potřebujeme něco jiného.“

„Přechod od nekonečné konkurence ke spolupráci?“

„Přesně tak. Od zisku k účelu. Od krátkodobých zisků k dlouhodobé péči. A tato změna začíná tím, jak připravujeme studenty na svět práce.“

„Někdy mi přijde, že mladé lidi vystavujeme příliš velkému tlaku. Jako by to bylo jen na nich, aby napravili vše, co nefunguje.“

„Tahle obava je určitě oprávněná. Nám však nejde o to mladé lidi ještě víc zatěžovat, chceme je naopak **posílit**. Nežádáme je, aby nesli břemeno celého světa. Ukazujeme jim, že práce není jen o vydělávání peněz – jejím prostřednictvím můžeme přispět k **proměně světa k lepšímu**.“

„Udržitelné kariéry jsou šancí sladit naše talenty s potřebami planety a mít placenou práci, která dává smysl. **Síla vzdělávání v oblasti udržitelných kariér** spočívá v jednoduché myšlence, která říká: **I když nevyřešíte všechny problémy světa, nejste bezmocní. Každý může přispět k pozitivní změně.**“

S proměnou ekonomik směrem k naplnění environmentálních cílů se otevírají nové pracovní příležitosti napříč odvětvími – od čisté energie a udržitelného

zemědělství až po udržitelné financování a environmentální politiku. Aby však tato transformace byla úspěšná, je potřeba, aby pracovní síla disponovala správnými dovednostmi, znalostmi a hodnotami, které ji podpoří a urychlí.

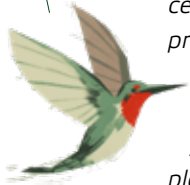
Vzdělávání v oblasti udržitelných profesí hraje klíčovou roli tím, že:

- > Přípravuje studenty na nové udržitelné pracovní pozice a odvětví.
- > Pomáhá se změnou kvalifikace či jejím zvýšením u pracovníků v tradičních odvětvích tak, aby zde byly zakomponovány udržitelné postupy.
- > Podporuje environmentální gramotnost a systémové myšlení.
- > Podporuje inovace a podnikání v oblasti udržitelnosti.

Petr: „Pořád mluvíme o vzdělávání v oblasti udržitelných kariér, že? Slyšel jsem totiž také o udržitelném kariérovém poradenství a přijde mi to hodně podobné. Jaký je mezi nimi vlastně rozdíl?“

Udržitelné kariéry nejsou jen o zodpovědné volbě. Jsou naší nadějí.

JEDNA VIZE, MNOHO POJMŮ: POROZUMĚNÍ JAZYKU UDRŽITELNÉHO KARIÉROVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Jako pedagogové hrajeme klíčovou roli v přípravě studentů na budoucnost, ne na jakoukoliv budoucnost, ale budoucnost, která je udržitelná, spravedlivá a plná příležitostí. Zde přicházejí na řadu následující tři pojmy. Mohou znít podobně, ale každý z nich zdůrazňuje jinou část skládačky:

Zelené kariérové poradenství

Zaměřuje se na pomoc studentům při objevování profesních možností a přípravě na povolání, která přímo přispívají k environmentální udržitelnosti. Patří sem například práce v oblasti obnovitelných zdrojů energie, udržitelného zemědělství nebo ochrany životního prostředí.

Přemýšlejte: „Jak mohu studenty nasměrovat k povoláním, která pomáhají planetě?“

Udržitelné kariérové poradenství

Tento pojem je širší. Cílem je pomoci studentům při hledání kariéry, která je nejen šetrná k životnímu prostředí, ale také sociálně a ekonomicky udržitelná.

Přemýšlejte: „Jak mohu pomoci studentům vybrat kariéru, která je z dlouhodobého hlediska přínosná pro ně, pro společnost i pro planetu?“

Vzdělávání v oblasti udržitelných kariér

Znamená výuku dovedností a znalostí potřebných pro udržitelné kariéry, jakož i začlenění myšlenky udržitelnosti do veškerého kariérového vzdělávání. Jde o to učit studenty přemýšlet o environmentálním a sociálním dopadu jakékoli kariérní cesty, kterou si zvolí.

Přemýšlejte: „Co bychom měli učit, abychom studenty připravili na kariéry, které mohou přispět ke zdravější planetě a spravedlivější společnosti?“

Petr: „Abychom mladé lidi připravili na udržitelná pracovní místa, na jaké dovednosti a znalosti bychom se měli zaměřit?“

Základními hodnotami jsou odpovědnost za životní prostředí, udržitelné myšlení, etické povědomí, spolupráce a inkluzivita, inovace a přizpůsobivost. Mezi **klíčové dovednosti** patří technické a vědecké dovednosti, měkké dovednosti, digitální a analytické dovednosti, znalosti politiky a práva.

Integraci udržitelnosti do profesního rozvoje můžeme vytvořit pracovní sílu, která je nejen kvalifikovaná a přizpůsobivá, ale také odhodlaná podporovat zdravější a udržitelnější svět. V této kapitole se budeme zabývat významem vzdělávání v oblasti udržitelných profesí, jeho klíčovými složkami a jak jej využít pro tvorbu udržitelné budoucnosti.

Petr: „Všechno to zní moc hezky a dává to smysl. Pořád si však neumím představit, jak všechny tyto velké myšlenky předat své třídě...“

Autoři: „Máte pravdu, zatím jsme se pohybovali možná příliš v teorii. Doufáme, že vám ještě zbývá trochu síly, protože nyní míříme do praxe!“

VÝUKA PRO UDRŽITELNĚJŠÍ BUDOUCNOST – ELININ PŘÍBĚH

Je rok 2025, v malém městečku Polvijärvi ve střední části Finska se na nový školní rok chystá i učitelka 8. třídy základní školy Elina. Je známá svými inovativními metodami výuky a přesvědčením, že vzdělání je klíčem k lepší budoucnosti. Letos by ráda své žáky inspirovala nejen k přemýšlení o ochraně životního prostředí, ale i k tomu, jak může každý přispět k udržitelnější budoucnosti.

Stejně jako mnoho jiných škol v Evropě se i základní škola v Polvijärvi již mnoho let věnuje environmentální výchově. Pořádá kampaně proti plýtvání jídlem ve školní jídelně, dny jízdy na kole do školy a dny strávené venku. Elina by však ráda ve své výuce **obecné environmentální povědomí rozšířila o téma udržitelnosti a o konkrétní dovednosti i znalosti**, které by její žáky připravily na budoucnost světa práce.

Elina se rozhodla najít příklady dobré praxe z existující teorie. Nejprve objevila **Petera Planta** – kariérového poradce, výzkumníka, autora mnoha publikací o kariérovém poradenství a emeritního profesora na Univerzitě jihovýchodního Norska. Peter je původcem konceptu **udržitelného poradenství**.

Plantovy zásady udržitelného poradenství vycházejí z přesvědčení, že **smysluplná práce musí brát v úvahu své environmentální a sociální důsledky, nejen osobní zisk**. Jeho přístup tak spojuje volbu kariéry s ekologickým povědomím, sociální spravedlností i udržitelností a ukazuje, že poradenství může být nástrojem jak pro osobní rozvoj, tak pro péči o planetu.

Jak se Elina noří stále hlouběji do tématu udržitelného poradenství, objevuje práci Miriam Dimsitové „Pět dimenzí environmentálně udržitelného kariérového poradenství“, která ji velmi osloví. Miriam Dimsitová, kariérová poradkyně, výzkumnice a učitelka z Dánska, je známá zejména svou prací v oblasti udržitelného kariérového poradenství. Zdůrazňuje význam integrace udržitelnosti do kariérového rozvoje s cílem řešit současnou ekologickou krizi a podporovat profesní aspirace mladých lidí. Jejich pět dimenzí si klade za cíl propojit kariéru jednotlivců s širšími environmentálními a sociálními cíli.

Zelené nebo udržitelné, jsem spokojený tak i tak... hlavně když nestojíme na místě!

PĚT DIMENZÍ ENVIRONMENTÁLNĚ UDRŽITELNÉHO KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ

1. Emocionální dimenze

Zaměření: Emoční propojení s přírodou, empatie vůči planetě a ostatním

Aktivita do výuky: Rezonance s přírodou

Vezměte studenty na klidné místo v přírodě. Vyzvěte je, aby se na chvíli zastavili a pozorovali své okolí – všimnout si mohou například zvuků, vůní, barev či struktury okolních předmětů. Požádejte je, aby si všimli, jak se v přírodě cítí (např. vyrovnaně, zvědavě, v souladu, nebo naopak znepokojeně či odpojeně). Poté je vybídněte, aby přemýšleli o tom, co to vypovídá o jejich preferencích – například zda je baví tichá pozorování, práce s lidmi nebo péče o životní prostředí. Na závěr aktivity udělejte krátkou reflexi toho, jak jim znalost sebe sama pomůže při rozhodování o tom, čemu by se chtěli v budoucnu více věnovat.

2. Socioekologická dimenze

Zaměření: Budování solidarity se světem prostřednictvím kariéry

Aktivita do výuky: Mapování dopadů povolání

Nechte studenty vybrat si jedno povolání a zmapovat jeho environmentální a sociální dopady (např. uhlíkovou stopu, dopady na komunitu, vliv na kvalitu života). Poté společně vymyslete konkrétní kroky, které by lidé v tomto povolání mohli podniknout, aby více přispěli k utváření udržitelné budoucnosti pro všechny živé bytosti.

3. Edukační dimenze

Zaměření: Zkoumání environmentálních dopadů různých kariérních cest

Aktivita do výuky: Průzkum udržitelných povolání

Vyzvěte studenty, aby si vybrali povolání, které aktivně přispívá k udržitelnosti (např. inženýr obnovitelných zdrojů, městský farmář, environmentální pedagog). Poté jim dejte za úkol vyhledat, jaké vzdělání a dovednosti jsou pro tyto profese potřeba.

4. Transformační dimenze

Zaměření: Podpora pozitivního přístupu, představivosti a kreativity při přemýšlení o smysluplné profesní budoucnosti

Aktivita do výuky: Dopis budoucím generacím

Požádejte studenty, aby napsali dopis budoucí generaci, ve kterém popíšou, jaký svět by jim po sobě chtěli zanechat. Povzbudte je, aby přemýšleli o tom, jak jejich kariérní volby mohou k této vizi přispět.

5. Politicko-ideologická dimenze

Zaměření: Porozumění tomu, jak hodnoty, mocenské struktury a politická rozhodnutí ovlivňují kariérní příležitosti a podobu budoucnosti

Aktivita do výuky: Kdo rozhoduje?

Prozkoumejte se svými studenty, jak je vybrané téma související s udržitelností (např. obnovitelná energie, snižování odpadu, spravedlivé pracovní podmínky, bezpečné cyklostezky) ovlivňováno různými aktéry – vládami, firmami, komunitami či samotnými občany. Nechte studenty zmapovat, na čem těmto jednotlivým skupinám záleží a jak jejich rozhodnutí formují komunitu a budoucí pracovní příležitosti.

Při přípravě nové hodiny se Elina rozhodne **využít umělé inteligence (AI)**, aby jí pomohla přizpůsobit koncept vzdělávání v oblasti udržitelných kariér pro její třídu. Zpočátku trochu váhá, zda je etické AI pro přípravu hodin využít. Její kolegové však neprojevují stejné nadšení ani zájem o toto téma, a umělá inteligence se tak jeví jako jediná dostupná pomoc. Přestože se Elina cítí trochu jako podvodnice, nakonec se přece jen odhodlá.

Petr: „Začínám být opravdu zvědavý, jak tohle dopadne...“

Jednoho svěžího podzimního rána je Elina konečně připravená představit své třídě **nový projekt: Moje udržitelná kariéra**. Na jeho konci budou studenti schopni:

Tolik složitých dimenzí...
Mně to přitom přijde docela prosté – všichni žijeme na Zemi, a proto se o ni musíme starat.

- > Identifikovat základní dopady běžných povolání na životní prostředí.
- > Navrhnout udržitelné nebo zelené alternativy zvolené profese.
- > Přemýšlet, jak lze sladit osobní zájmy s odpovědností vůči planetě.

V první hodině se Elina rozhodne začít s tématem proměny tradičních profesí tak, aby byly šetrnější k životnímu prostředí. Na úvod pobídne třídu k zamýšlení: „Vzpomeňte si na práci, kterou obdivujete nebo kterou byste chtěli někdy dělat. Nyní si představte, že tuto práci děláte způsobem, který pomáhá životnímu prostředí. Jak by to mohlo vypadat?“ Někteří studenti mají hned nápady a podělí se o ně s celou třídou.

Elina pokračuje představením pojmu „zelené dovednosti“ (např. řešení problémů, environmentální povědomí, efektivní využívání zdrojů) a toho, jak můžeme jakoukoli práci učinit udržitelnější. Uvede několik příkladů:

- > **Kuchař**, který omezuje plýtvání potravinami a používá místní suroviny.
- > **Řidič nákladního vozu** využívající elektrická vozidla.
- > **Módní návrhář** používající recyklované látky.
- > **Zemědělec**, který změní produkci masa na pěstování hrachu.

Její studenti si mohou vybrat povolání, které je zajímavá. Elina předem připravila nabídku několika povolání, aby se mohli aktivy zúčastnit i studenti, kteří žádnou svoji oblíbenou profesi nemají. Poté dostanou od Eliny následující pracovní list:

Zazeleň si práci! – Pracovní list pro studenty

Jméno: _____
Datum: _____

Krok 1: Vyberte si povolání

Jaká práce vám přijde zajímavá?

Název povolání: _____

Krok 2: Zjistěte si informace o dané práci

Napište krátký popis toho, co lidé v této práci obvykle dělají:

_____
_____

Krok 3: Dopad na životní prostředí

Zamyslete se nad tím, jak by mohla tato práce ovlivňovat životní prostředí. Může jej podle vás i nějak poškozovat? Z nabídky dopadů níže vyberte všechny možnosti, které podle vás se zvolenou prací souvisejí, nebo přidejte své vlastní nápady:

- Spotřebovává hodně energie nebo vody.
- Produkuje odpad nebo znečištění.
- Využívá nerecyklovatelné materiály.
- Vyžaduje hodně dopravy.
- Další nápady: _____

Krok 4: Udělejte svou práci udržitelnější!

Zamyslete se, jak by šlo tuto práci změnit, aby byla šetrnější k životnímu prostředí? Napište alespoň 2 nápady:

1. _____
_____
2. _____
_____

Krok 5: Zelené dovednosti

Jaké dovednosti nebo znalosti jsou potřeba k vykonávání této práce způsobem, který je šetrnější k životnímu prostředí? Zaškrtněte všechny možnosti, které se hodí, nebo přidejte své vlastní nápady:

- Kreativní řešení problémů
- Znalosti o recyklaci nebo snižování množství odpadu
- Strategie úspory energie
- Povědomí o důležitosti ochrany životního prostředí
- Týmová práce
- Ostatní: _____

Krok 6: Název práce s prvky udržitelnosti a slogan

Vymyslete pro svou verzi vámi vybrané práce nový zábavný název a vytvořte krátký slogan

Nový název práce: _____

Slogan: _____

Co třeba biokuchař:
Jídla, která vaříme,
pomáhají šetřit
Zemi!

Na konci hodiny Elina studenty vyzve, aby se o své nápady podělili. Skupina diskutuje o tom, jak snadné nebo obtížné bylo přemýšlet udržitelným způsobem a zda by se studenti dokázali vidět v upravené verzi vybrané práce. A protože se blíží Týden Země, rozhodnou se uspořádat ze svých pracovních listů výstavu ve školní jídelně.

Peter: „Co když ale učím děti mladší než jsou žáci 8. třídy, mohu tuto aktivitu přesto použít?“

Chcete-li přizpůsobit tuto hodinu pro mladší žáky ve věku 7 až 12 let, udělejte ji **hravější, více zaměřenou na představivost a vizuálně zajímavou**. V tomto věku si děti teprve utvářejí představu o povoláních a životním prostředí, proto je důležité používat **jednoduchý a srozumitelný jazyk**. Místo abstraktních pojmů, jako je udržitelnost nebo zelené dovednosti, můžeme mluvit o „pomáhání Zemi“, „ochraně přírody“ nebo „šetrném přístupu k Zemi“.

Následující úprava aktivity se zaměřuje na **kreativní vyjádření, posílení empatie k životnímu prostředí a pozitivní jednání**, což z ní činí zábavný a věku přiměřený úvod do světa udržitelných kariér.

Práce, která pomáhá Zemi – tipy pro výuku mladších žáků (ve věku 7 až 12 let)

1. Nechte žáky představit si, čím chtějí být, až vyrostou. Pomozte jim pomocí otázek a vizuálních pomůcek přemýšlet o tom, jak by se daná práce dala vykonávat způsobem, který je šetrný k planetě.

Můžete položit otázky jako: „Jaká práce se vám líbí? Čím byste chtěli být, až budete velcí?“ „Co člověk musí umět a znát, aby mohl tuto práci dělat?“ „Co by mohl člověk v tomto povolání udělat pro ochranu přírody?“

Pracujte s obrázky nebo přečtěte krátké příběhy o lidech, kteří jsou šetrní k životnímu prostředí – například zahradník, který sází stromy, knihovník, který šetří elektřinou, nebo pilot, který létá letadlem na solární pohon.

2. Nechte žáky své nápady nějak kreativně ztvárnit (např. nakreslit, vytvořit jednoduchou koláž). Žáci mohou nakreslit sami sebe při výkonu zvoleného povolání a poté přidat obrázky nebo slova, která ukazují, jak v této roli pomáhají Zemi.

Můžete je podpořit připravenou slovní zásobou na lístečcích, obrázkovými kartami nebo příklady z reálného života. K podnícení nápadů zahrňte věci, jako jsou recyklační koše, větrné turbíny, zahrady nebo třeba jízdní kola. Dítě, které sní o tom, že bude stavitelem, by mohlo například nakreslit sebe, jak používá solární panely či staví domy z přírodních materiálů.

3. Na konci aktivity nechte žáky sdílet svou práci buď s celou třídou, nebo v malých skupinách.

Povzbudte žáky, aby používali jednoduché věty. Například: „Chci pracovat jako veterinář. Budu pomáhat zachraňovat ohrožená zvířata.“ „Budu učitel. Budu recyklovat papír a pěstovat rostliny ve třídě.“ „Chci být letuška. Budu cestujícím připomínat, že žádný kelímek nemusí být jen na jedno použití a že si můžou vybrat z vegetariánských jídel.“

4. Proměňte jejich výtvary v „Galerii povolání, která pomáhá Zemi“ na stěně třídy nebo na chodbě. Tím nejen oceníte jejich nápady, ale také ukážete, že každé povolání má potenciál chránit planetu, i to, které tak na první pohled nevypadá.

Po aktivitě uspořádejte krátkou reflexi s celou třídou. Můžete použít některé z těchto otázek: „Jak se mi podařilo změnit svou vysněnou práci tak, aby pomáhala Zemi?“ „Během aktivity se mi nejvíce líbilo...“ „Během aktivity se mi nelíbilo...“ „Díky této aktivitě jsem...“

Nezapomeňte si to užít!

SPOLEČNĚ TO DOKÁŽEME: ELINA ZAPOJUJE RODIČE

V průběhu školního roku Elina zjišťuje, jak integrace konceptu udržitelných kariér do její výuky skutečně obohacuje její hodiny. Rozhodne se posunout projekt o krok dál a uspořádá na téma vzdělávání pro udržitelnou kariéru

debatu pro rodiče. K jejímu překvapení však o setkání projeví zájem jen hrstka rodičů. Když se během jedné hodiny se svým zklamáním svěří žákům, odněkud ze zadních lavic se ozve: „No jasně, moji rodiče nechodí nikam, kde se dobře nenají.“

Elina si uvědomí, že na tom něco je – koneckonců jídlo lidi spojuje. A tak se zrodí nápad uspořádat „Večer vege pochoutek“ s třídou 8. B: společné vegetariánské vaření v kuchyňce, které je zároveň informativním večerem. Pro přípravu pokrmů Elina vybere sezónní a lokálně pěstovanou zeleninu jako příklad a inspiraci k udržitelnému výběru. Celá akce má za cíl sdělit jednoduchou myšlenku – **málokdy musíme učinit radikální změny ve svém životě, každý ale může dělat malé krůčky správným směrem.**

Láska prochází žaludkem!
Dneska zelená večeře,
zítra zelená kariéra!

UTVÁŘÍME BUDOUCNOST: STUDENTI A UDRŽITELNÉ PODNIKÁNÍ

Jednoho deštivého úterního odpoledne Elina vejde do sborovny, aby si dala šálek kávy. Najde tam svého kolegu Pekku, který listuje hromadou poznámek.

„Ahoj, Elino, máš chvílku?“

„Máš štěstí, zrovna mám volnou hodinu.“

„Hodně jsem přemýšlel o kurzu podnikání, který teď učím. Chci své studenty vybídnout k tomu, aby si přes léto zkusili rozjet vlastní projekty. Rád bych, aby to pro ně nebyla jen bezhlavá snaha vydělat si trochu peněz, ale aby se nad tím opravdu zamysleli a zkusili přijít s něčím dlouhodobějším. S něčím, co by jim samotným dávalo smysl... Jenom nevím, jak na to. Nenašla by se v tom novém projektu, o kterém tak často mluvíš, nějaká inspirace?“

„Můj projekt je o vzdělávání k udržitelné kariéře. Snažím se v něm připravit studenty na budoucnost, ve které bude environmentální a sociální odpovědnost ústředním bodem každého povolání – nejen v ekologických odvětvích, ale ve všech oborech. Takže když budeš ve svém kurzu mluvit o podnikání, je důležité studentům ukázat, jak jejich rozhodnutí coby podnikatelů ovlivňují svět kolem nich.“

„Jasně, takže nejde jen o to začít podnikat, ale začít podnikat správným způsobem? Myslím, že mi jde hlavně o to ukázat jim všechny možnosti.“

„A to je přesně ono. Jde o to naučit je kriticky přemýšlet a ukázat jim, že mohou být součástí řešení – ať už navrhnou produkt, nabízejí službu nebo jen vybírají, odkud budou odebírat suroviny. Nejde o to zapadnout do škatulky – jde o kreativní myšlení, odpovědné jednání a nalezení vlastní cesty, jak lze něco změnit. Udržitelné podnikání se může zaměřit například na obaly, které se dají opětovně využít, kola místo aut nebo na přeměnu starých materiálů na šperky.“

AKTIVNÍ NADĚJE VE TŘÍDĚ: JAK ČELIT REALITĚ A INSPIROVAT K AKCI

Petr: „Moji studenti mají obavy z budoucnosti. Všude samé požáry, povodně, války... Často se mě ptají: „Jaký má smysl se něco učit, když se situace ve světě stále zhoršuje?“ Nechci jim servírovat prázdný optimismus, ale také je nechci stahovat dolů svými vlastními pochybnostmi.“

Autoři: „Ve vzdělávání k udržitelné kariéře jsme se inspirovali přístupem založeným na **aktivní naději**. Nejde o to předstírat, že je všechno v pořádku. Jde o to čelit realitě upřímně, a přesto ukázat, že je možné něco s tím dělat.“

„V teorii to zní hezky. Ale co praxe? Když tohle téma otevřu, nezvýší to jen jejich úzkost?“

Z téhle výšky jsou studentské podnikatelské nápady nepřehlédnutelné.

„Přístup vycházející z principu **aktivní naděje nabízí jasné kroky – vyjít z vděčnosti, pojmenování obav, hledání řešení a plánování drobných kroků vedoucích k cíli**. Při rozhovorech se studenty nemusíte improvizovat – tyto kroky pomáhají proměnit jejich obavy v aktivní jednání.“

„Takže nemusím mít všechny odpovědi? Stačí dát studentům prostor a provést je tímto procesem?“

„Přesně tak. Vaší rolí není napravovat budoucnost – je jí vést studenty k tomu, aby viděli, že se mohou podílet na jejím utváření. Slovy spisovatele C. S. Lewise: „Nemůžete se vrátit a změnit začátek, ale můžete začít tam, kde jste, a změnit konec.“

Proč je aktivní naděje ve školách důležitá

Inspiraci můžeme čerpat z knihy **Aktivní naděje: Jak čelit zmatku naší doby a nezbláznit se?**, kterou napsali Joanna Macyová a Chris Johnstone. Ačkoli je určena pro dospělé, její hlavní myšlenky lze přizpůsobit pro školy. Kniha poskytuje jednoduchý, ale účinný rámec, který nám a našim žákům pomáhá čelit globálním výzvám – klimatickým změnám, nespravedlnosti, ekologickému kolapsu – aniž bychom upadli do beznaděje.

Aktivní naděje není pasivní optimismus. Jde o to **naučit se čelit realitě, uznat své pocity a poté zvolit jednání, které je v souladu s našimi nehlubšími hodnotami**. Je to praxe – soubor kroků, které mohou studentům pomoci objevit odolnost a schopnost jednat tváří v tvář náročným výzvám.

Kniha představuje **klíčová témata**, která mohou učitelům pomoci dosáhnout aktivní naděje u studentů:

Jak čelit realitě

Kniha vybízí čtenáře, aby plně uznali rozsah a závažnost globálních výzev, kterým čelíme – klimatické změny, zhoršování životního prostředí, sociální nespravedlnost – aniž by je paralyzoval strach nebo beznaděj.

Ačkoli to může znít kontraintuitivně, je pro začátek přemýšlení o tom, co bychom si přáli a jak toho dosáhnout, nezbytné mluvit o strachu, který každý z nás má. Vytváříme tak prostor pro rozpoznání a přijetí všech svých pocitů – pozitivních i těch negativních. Je důležité, abychom jako učitelé **strach našich studentů** uznali a byli ochotni jim **skutečně naslouchat**. Nejenže tak vytváříme podpůrnou kulturu ve třídě, ale získáme i výchozí bod pro další kroky.

Práce obnovující spojení

Ústředním bodem knihy je proces vyvinutý Joannou Macyovou nazvaný „Práce obnovující spojení“. Jde o transformativní rámec zahrnující čtyři fáze:

1. **Vycházet z vděčnosti** — pěstujme vděčnost za život. Ve třídě můžeme zavést aktivity zaměřené na posilování pocitu vděčnosti a rozvíjení všímavosti.

Tím, že se studentů ptáme na lásku, kterou v životě cítí, a na to, komu by chtěli poděkovat, směřujeme jejich pozornost směrem k vděčnosti. Pomáháme jim tak posilovat spojení s jejich vnitřním já. Skvělým pomocníkem zde může být jednoduchá technika nedokončených vět – dáme studentům jen začátek věty a necháme je ji dokončit.

Mám rád/a...

Chtěl/a bych poděkovat...

Díky přemýšlení o podobných otázkách mohou naši studenti začít pociťovat pozitivní emoce a nárůst vnitřní energie.

2. **Ucítit naši bolest týkající se světa** — dovolme si cítit a vyjadřovat smutek i obavy. Tím, že budeme ohledně svých obav a starostí otevření, uznáme jejich hodnotu. Zároveň nás to může motivovat k akci.

V tomto kroku se pravděpodobně setkáme s existenciálními obavami, jako například zda máme dostatečné zdroje pro přežití, jak dlouho naše planeta ještě vydrží atd. Pro zahájení tohoto kroku nechte studenty dokončit následující větu:

Obávám se, že...

Naděje pro planetu ještě existuje!

3. **Vidět novými očima** — změnit perspektivu, abychom rozpoznali naše vzájemné propojení a potenciál.

Možná zjistíme, že sdílíme stejné obavy a starosti. Mnohá témata jsou v běžné konverzaci považována za tabu – zejména v západní civilizaci panuje silný tlak, aby každý usiloval o to být neustále šťastný. Abychom však našli chuť jednat, je důležité čelit i nepříjemným tématům a umět se podívat na svět i z jeho stinné stránky.

Zamyšlení se i nad jedinou z otázek níže je dobrým krokem vpřed. Může nás to posílit a dát nám impuls k jednání.

Když čelím těmto obavám, kdo/co mě inspiruje?

Co si přeji pro sebe?
Co si přeji pro lidi ve svém životě
a pro komunitu, ve které žiji?

Co si hluboce přeji?

Jaké naděje sdílím
s ostatními?

4. **Jít dál** — závazek k smysluplné akci.

Na rozdíl od pasivní naděje, která čeká na vnější změnu, aktivní naděje znamená stát se aktérem změny. Nejde o optimismus, ale o vědomé rozhodnutí směřovat k požadované budoucnosti a podnikat kroky, které k ní povedou.

Jako učitelé můžeme sdílet příběhy jednotlivců a komunit, které mají pozitivní dopad na životní prostředí. Může se jednat o úspěšné ekologické projekty, inovativní řešení či inspirativní vůdčí osobnosti v dané oblasti. Svých studentů se můžeme zeptat:

Jaká je moje role? Jak mohu pomoci,
aby se stalo to, co si přeji?

Co mohu udělat příští týden?
Konkrétní krok, který
v příštím týdnu udělám, je...

Rád/a bych ke změně
přispěl/a tím, že...

Posílení prostřednictvím zapojení

Autoři zdůrazňují, že smysluplné jednání, i když jsou výsledky nejisté, může být zdrojem síly a smyslu. Povzbuzuje nás, abychom se angažovali ve prospěch naší komunity a nedělali věci, které k vytváření udržitelné budoucnosti nepřispívají. Vyzývají nás, abychom se snažili najít laskavější a soucitnější způsob života.

Aktivní naděje nám připomíná, že samotné jednání je posilující. I malé kroky – zasazení stromu, snížení množství odpadu ve škole, kontaktování místního představitele – mohou proměnit beznaděj v smysluplnou akci. Učitelé nemusí řešit všechno. Mohou být ale pro své studenty příkladem odolnosti, zvědavosti a odvahy jednat.

Říká se, že ze všeho nejtěžší je začít. Malé, konkrétní kroky nám s tím mohou pomoci!

Aktivní naděje a vzdělávání v oblasti udržitelné kariéry k sobě patří.

Pomáhá studentům propojit jejich přání i obavy s konkrétními profesními cestami a uvědomit si, že jako inženýři pracující s obnovitelnou energií, učitelé vedoucí ekologické projekty nebo návrháři vytvářející udržitelnou módu mohou být ve svých budoucích profesích součástí řešení.

Jak začít:

- > **Investujte do odolnosti:** Vzdělávejte se v tématech zaměřených na rozvoj emocionální odolnosti, zvládnete pak lépe své studenty podpořit při obtížných rozhovorech.
- > **Využijte osvědčené metody:** Namísto improvizace vyzkoušejte koncept *Práce obnovující spojení*, který vám pomůže vnést strukturu do povídání o obavách, vděčnosti a činech.
- > **Vytvořte kulturu naslouchání:** Vytvořte ve škole prostor, ve kterém jsou hlasy studentů vítány – například prostřednictvím školního parlamentu, projektových skupin nebo celoškolských shromáždění. Ukážete tak svým studentům, že jejich nápady vedou ke skutečným změnám.

I drobné změny ve způsobu přemýšlení nás mohou posunout od beznaděje k akci.

Jako rychlý tahák při zavádění konceptu aktivní naděje do výuky můžete využít následující **mapu sedmi začátků vět**.

NOVÉ TRENDY

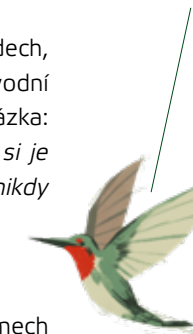
Školní rok v Polvijärvi byl pro Elinu letos hodně náročný. Těší ji rozběhnutí nového projektu, díky kterému měla možnost více si se svými žáky povídat o zajímavých tématech. V průběhu školního roku o projekt projevil zájem i několik kolegů a rodičů. S vedením se domluvila na jeho opakování hned od příštího září. Přesto ji občas stále přepadají pochybnosti, zda projekt stačí a zda opravdu připravuje své žáky na svět, ve kterém budou jednou žít.

Moudré přísloví říká:
„Když člověk plánuje,
Bůh se směje.“
Ještě že já
žiju teď a tady.

Proto se rozhodne přihlásit na webinář o nových, nastupujících trendech, které formují naši budoucnost. Zvědavě a trochu nervózně si pročítá úvodní snímky prezentace. Jak webinář pokračuje, stále častěji ji napadá otázka: *Jak mohu pomoci svým žákům představit si budoucí možnosti, když si je sama dokážu představit jen stěží? A co když profese, které si vysní, nikdy nevzniknou?*

Řečníci hovoří o zelených inovacích, AI, decentralizovaných systémech a potřebě celoživotního učení. Zpočátku Elině přijde, že je toho prostě moc – příliš mnoho změn a nejistoty, až má chuť zaklapnout počítač. Jak se ale do tématu noří víc a víc, napadne ji úlevná myšlenka: *Je před námi sice mnoho výzev, ty však s sebou přinášejí i nové příležitosti.*

Absolvování webinářů Elině potvrdilo, že je se svými studenty na správné cestě. A i když jim nemůže dát všechny odpovědi, může je vést k tomu, **aby kladli správné otázky, zůstali zvědaví a uvědomili si, že jejich práce jednoho dne může přispět k vytvoření udržitelnějšího světa.** Každé téma z webináře má navíc pro její další výuku nový, velmi praktický význam:

1. Vzestup zelených inovací

Elina myslí na své studenty v hodinách přírodovědy, kde staví jednoduché prototypy nebo testují nové nápady. Zelené inovace jí připomínají, že inovace nejsou jen o krásných nových „hračkách“ nebo start-upech, ale o přehodnocení toho, jak žijeme. Od solárních panelů na střechách po domy, které téměř nepotřebují energii, až po produkty vyrobené tak, aby se daly znovu použít – tato řešení utvářejí svět, který její studenti zdědí.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Každý vynález s sebou nese odpovědnost a budoucí pracovní místa budou vedle technických dovedností stále více vyžadovat i „ekologické myšlení“. Elina svou roli vidí v tom, že bude u svých studentů rozvíjet zájem o vědy, kreativitu i přemýšlení o etických dopadech inovací.

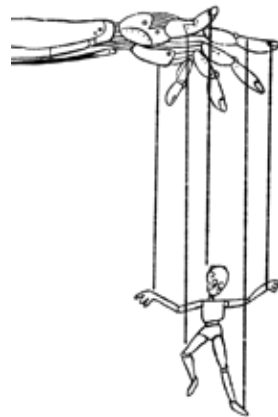
2. AI pro dobro (Good Tech)

Když se webinář dostane k umělé inteligenci, zažívá Elina rozporuplné pocity. AI dokáže předpovídat klimatické změny, pomáhat lékařům nebo zbavit učitele opakujících se úkolů. Může ale také zneužívat data nebo prohlubovat nerovnosti.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Elina si uvědomuje, že její studenti potřebují nejen digitální dovednosti, ale také etické úsudky. Učitelé mohou podnítit diskusi o tom, jak by technologie měla sloužit lidem a planetě, a ne naopak.

3. Celoživotní učení a rekvalifikace

Tato část se Eliny osobně dotýká. Ví, kolik se toho naučila od dokončení univerzity – a jak rychle se nové dovednosti stávají nezbytnými. Představuje si, že její studenti vstupují do světa, kde jedna kvalifikace nikdy nebude stačit.

Roboti a algoritmy?
Žádný strach.
Dokud si lidé udrží
laskavé srdce
a jasný úsudek,
zůstanou pány
situace.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Nejlepší dar, který mohou učitelé studentům dát, je láska k učení samotnému. Pokud studenti opustí školu zvědaví a schopní učit se nové věci, budou mít větší šanci najít zaměstnání a zároveň budou odolnější.

4. Decentralizované systémy

Myšlenka decentralizovaných systémů Elině přijde obzvláště zajímavá. Představuje si, jak její venkovská komunita funguje na místních solárních sítích nebo jak její studenti jednoho dne budují družstevní podniky poháněné digitálními platformami. Tyto systémy slibují větší nezávislost, ale také vyžadují důvěru a spravedlnost.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Elina chce studentům pomoci, aby se neviděli jen jako pracovní síla, ale také jako občané, kteří mohou ovlivňovat způsob rozdělování zdroje a moci. Diskuse o spravedlnosti, participaci a odpovědnosti se najednou jeví naléhavější než kdy dříve.

Les ke svému
fungování taky
nepotřebuje
žádného šéfa!

5. Globální spolupráce

Klimatické změny, pandemie a ekonomické krize neuznávají státní hranice. Řešení vyžadují týmovou práci napříč zeměmi, kulturami i obory. Ať už jde o sdílení výzkumu, nebo uzavírání mezinárodních dohod, spolupráce je klíčovou podmínkou přežití.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Elina považuje svou třídu za ideální místo pro výchovu ke globálnímu občanství. Podporou projektů se zahraničními školami, diskusemi o světových výzvách nebo prostě oceněním různých pohledů může své studenty připravit na budoucnost, ve které spolupráce znamená šanci na přežití.

6. Etický a personalizovaný konzumerismus

Toto téma přivádí Elinu k zamyšlení nad oblibou, které se u studentů těší móda a různé technické vychytávky. Představuje si, jak je učí klást si otázky typu: *Kdo to vyrobil? Byly výrobní podmínky spravedlivé? Jaký to má dopad na planetu?* Spotřebitelé již nyní ovlivňují, jaké produkty budou mít úspěch, a ekologické značky i aplikace sledující uhlíkovou stopu získávají na popularitě.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Učitelé mohou studentům pomoci propojit jejich každodenní volby – co jedí, nosí nebo kupují – s globálními dopady. Díky tomu si mohou lépe uvědomit, že odpovědnosti na straně prodejce i kupujícího jsou hluboce propojené.

7. Nové způsoby vládnutí

Když se mluví o univerzálním základním příjmu, nových digitálních právech a klimatických shromážděních, běží Elině hlavou otázka: *Kolik toho její studenti vlastně vědí o tom, jak společnosti přijímají rozhodnutí?* Mnozí z nich mají pocit, že politika je něco vzdáleného nebo jejím prostřednictvím stejně nejde nic změnit. A přesto nám minulost jasně ukazuje, že systémy se mohou měnit a také se již mnohokrát změnily.

Proč je toto téma ve vzdělávání důležité? Mladí lidé mají často pocit, že nemohou politiku nijak ovlivnit. Když jim však učitelé ukážou, jak se systémy mohou měnit, dávají jim sílu vidět politickou účast jako smysluplnou. Budoucí občané a lídři sedí v dnešních třídách.

Na konci webináře se každý trend, který byl pro Elinu ještě nedávno jen prázdným módním slovem, stal příležitostí ve výuce. Elinu stále nedokáže předpovědět, jak přesně budou budoucí povolání jejich studentů vypadat. Má však už jasnou představu, jak je na budoucnost v rychle se měnícím, propojeném světě dobře připravit.

SETKÁNÍ U KÁVY: ZÁVĚREČNÉ ÚVAHY O VZDĚLÁVÁNÍ K UDRŽITELNÉ KARIÉŘE

Rok uplynul jako voda... Stejná malá kavárna. Tentokrát ale Petr nesedí sám, živě se baví s lidmi z té velké, hlučné skupiny, kterou zde před tolika měsíci potkal...

Autoři: „Pěkné odpoledne, Petře, dlouho jsme se neviděli! Jak se vám od našeho posledního setkání daří?“

Petr: „No... poté, co jsem absolvoval dobrodružnou cestu při tvorbě vaší knihy, jsem potřeboval čas, abych všechny nové informace a dojmy nějak strávil a uspořádal...“

„Takže jste našel nové podněty pro přemýšlení? To slyšíme moc rádi! Co vás zaujalo nejvíc?“

„Uvědomil jsem si, že vzdělávání k udržitelné kariéře neznamená přidávat další úkoly k těm, které už máme, ale jde o změnu způsobu výuky. Začal jsem více zařazovat příklady z reálného života, ptát se studentů, co si myslí o nových technologiích, a propojovat látku s myšlenkou udržitelnosti. Vyzkoušel jsem také několik hodin venku.“

„To je skvělé! Naším hlavním cílem bylo ukázat, jak moc je důležité pomoci studentům vidět širší souvislosti, a ukázat jim, že jejich rozhodnutí jsou opravdu důležitá.“

„Mým žákům se to docela líbilo. Jeden se zeptal, jak se stát klimatologem, jiný chtěl navrhovat ekologické budovy. Nikdy by mě nenapadlo, že několik malých změn ve výuce v nich vzbudí takový zájem.“

„Zasazení látky do kontextu a podpora přirozené zvědavosti studentů mohou mít přesně takový účinek. Ukazujete jim, že jejich budoucnost může být smysluplná a mít dopad.“

„Musím se vám ale k něčemu přiznat – občas jsem se ve vaší knize trochu ztrácel a byl jsem opravdu netrpělivý. Zdálo se mi totiž, že všechny ty velké myšlenky se mě vůbec netýkají.“

„Proto jsme tak rádi, že jste přijal naše pozvání a při psaní knihy byl s námi. Vaše komentáře nám pomohly sdělit hlavní myšlenku jasnějším způsobem. Ale až čas ukáže, zda se nám to opravdu podařilo. Co myslíte vy?“

„No, změnil jsem pohled na svou roli – nejsem „jen“ učitel, mohu také pomáhat utvářet lepší budoucnost.“

„Vítejte v našem hnutí! Připijme si na lepší, udržitelnou budoucnost – a na to, že každý můžeme měnit svět k lepšímu, krůček po krůčku.“

Styl je fajn, jen ať to Zemi nestojí její outfit.

I ty nejsilnější systémy je třeba průběžně přehodnocovat. To aby nezapomněly, komu vlastně slouží!

Ocitáme se na konci naší knihy. To, co jsme zde sdíleli, je více než jen sbírka nápadů a myšlenek. Je to pozvání vnímat vzdělávání nejen jako přípravu na zkoušky nebo zaměstnání, ale jako hybnou sílu pro utváření udržitelnější a spravedlivější budoucnosti.

Prozkoumali jsme, jak lze téma udržitelnosti začlenit do každodenní výuky ve třídě. Ukázali jsme si, jak studenty podpořit při přemýšlení o kariéře daleko za hranicemi toho, co znají – tak, aby si dokázali představit práci, která odráží jejich hodnoty, kreativitu a zároveň pečuje o planetu. Tato kniha však rozhodně nemá ambice představit ucelený návod. Vzdělávání k udržitelné kariéře se neustále proměňuje, vyvíjí a vyžaduje osobní nasazení každého učitele. Nepřináší žádné absolutní odpovědi, pouze příležitosti k dalšímu učení, kladení otázek a doprovázení studentů při objevování jejich vlastní cesty.

Jak již v knize zaznělo na mnoha místech, vaše role jako pedagogů není předávat hotová řešení, ale otevírat dveře, klást odvážné otázky a vytvářet prostor pro bezpečné zkoumání. Budoucnost práce bude nejen ve znamení udržitelných principů, bude také velmi rozmanitá a dynamická. Její konkrétní podobu mají v rukou vaši studenti.

Nejdůležitější lekce málokdy končí zvoněním na konci hodiny. Žijí dál v našich rozhovorech, rozhodnutích a životech formovaných přesvědčením, že to, co děláme, má smysl. A když mladí lidé pochopí, že jejich vlastní kariéry mohou být součástí řešení, začne se psát lepší budoucnost pro všechny.

JE ČAS JEDNAT!

Dostali jste se na samotný konec knihy. Teď je řada na vás, abyste myšlenky z těchto stránek přivedli k životu. Ani tady však naše společná cesta nemusí končit.

Připravili jsme sadu **pracovních listů** plných aktivit, které studentům pomohou prozkoumat, jak může práce změnit svět. Jsou navrženy tak, aby podněcovaly k zamyšlení, diskusi i praktickým aktivitám. Jejich cílem je povzbudit studenty k přemýšlení, jakou roli hrají ve světě, jaký mají vliv na společnost i přírodu a jak mohou aktivně utvářet svou budoucnost.

Pracovní listy si můžete zdarma stáhnout [zde](#):

Ještě poslední tip, než knihu odložíte.

Všimli jste si, že náš kolibřík v knize opravdu létá?

Rychle ji odzadu dopředu prolistujte a pozorně sledujte dolní levý roh. Kolibříkova drobná křídla tu sviští s větrem o závod!

ODKAZY A TIPY NA DALŠÍ ČTENÍ

1) Udržitelnost – Život v době změn

Elsner, M., Atkinson, G., & Zahidi, S. (2025, January 15). *Global Risks Report 2025*. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025>

European Parliament. (2023). *Circular economy: Definition, importance and benefits*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>

Fridays for Future. (n.d.). *Who we are*. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/who-we-are/>

Green Gate. (n.d.). *GreenScan app*. <https://green-gate.eu/greenscan-app/>

Ingaldi, M. (2015). Sustainability as an element of environmental management in companies. *Production Engineering Archives*, 7(2), 29–32. https://www.researchgate.net/publication/324766379_Sustainability_as_an_element_of_environmental_management_in_companies

National Geographic Society. (2025, May 14). Sustainability. <https://education.nationalgeographic.org/resource/sustainability/>

Nuttall, B. (2024). Green career education and guidance through the perceptions and experiences of career practitioners in English secondary schools. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*. <https://www.nicec.org/journal>

OpenAI. (2025). *ChatGPT* (GPT-4o version) [Large language model]. <https://chat.openai.com>
UNESCO. (n.d.). Education for sustainable development. <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education>

United Nations. (n.d.). *Goal 12: Responsible consumption and production*. The Global Goals. <https://www.globalgoals.org/12-responsible-consumption-and-production>

Zhang, Z. (2022). Toward the role of teacher empathy in students' engagement in English language classes. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 880935. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.880935>

2) Kariéra – Jak vznikají profese

Babič, D., Antoličič, G., Frantar, Š., & Brodnik, V. (2020). *Zgodovina 3: Učbenik za gimnazije*. Mladinska knjiga Založba.

Encyclopædia Britannica. (n.d.). *A climate of fear*. In *History of Europe*. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Europe/A-climate-of-fear>

European Labour Authority, & Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. (2024, March 15). *Changing job trends: How transition towards a green, digital economy will impact European employment*. https://eures.europa.eu/changing-job-trends-how-transition-towards-green-digital-economy-will-impact-european-employment-2024-03-15_en

Korošak, A. (2001). Globalizacija in razvoj človeških virov. *Anthropos*, 33(4/6), 225–229. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2NDEDNK9>

Košťalová, H., & Cudlínová, M. (2015). *Praktický průvodce kariérového poradce pro 21. století*. EKS, z. s. <https://www.ekskurzy.cz/publikace-prakticky-pruvodce-karieroveho-poradce/>

Oblak, M., Frantar, Š., Čarman, D. K., Počkaj, S. Š., Golob, N., Krabonja, M. V., & Lazar, T. (2019). *Zgodovina 2: Učbenik za gimnazije* (1st ed.). Mladinska knjiga Založba.

Statista. (n.d.). *Post-World War II economic boom – statistics & facts*. <https://www.statista.com/topics/8096/post-wwii-economic-boom/>

United Nations Environment Programme. (2008). *Towards decent work in a sustainable, low-carbon world*. https://digitallibrary.un.org/record/643575/files/wcms_158733.pdf

3) Vzdělávání – Výuka pro budoucnost

EnableGreen. (n.d.). Careers in green energy, climate change, and green tech. <https://enable.green/esg-roles/green-energy-careers/>

Chang, Y., Mann, S., & Anthony, K. (2024). *Enhancing green career guidance systems for sustainable futures* (OECD Education Working Paper No. 318). OECD Publishing and Environment Directorate, OECD. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/07/enhancing-green-career-guidance-systems-for-sustainable-futures_f8f91cac/e6ad2d9c-en.pdf

Coscieme, L., Akenji, L., Latva-Hakuni, E., Vladimirova, K., Niinimäki, K., Henninger, C., Joyner-Martinez, C., Nielsen, K., Iran, S., & D'Itria, E. (2022). *Unfit, unfair, unfashionable: Resizing fashion for a fair consumption space*. Hot or Cool Institute. https://hotorcool.org/wp-content/uploads/2022/12/Hot_or_Cool_1_5_fashion_report.pdf

Dimsits, M., & Hooley, T. (2024). *Introduction to the framework for environmentally sustainable career guidance* [PowerPoint slides]. NICEC. https://hubble-live-assets.s3.eu-west-1.amazonaws.com/nicec/file_asset/file/970/Workshop3-5_Introduction_to_the_framework_for_environmentally_sustainable_career_guidance_-_Miriam_Dimsits_-_Tristram_Hooley.pdf

Macy, J., & Johnstone, C. (Eds.). (2022). *Active hope: How to face the mess we're in with unexpected resilience and creative power* (Revised edition). New World Library.

OpenAI. (2025). *ChatGPT* (March 14 version) [Large language model]. <https://chat.openai.com>

Opinto-ohjaaja. (2025, January 22). *Opinto-ohjaaja 1/2025* [Online magazine issue]. https://issuu.com/opinto-ohjaaja-ammattilehti/docs/opinto-ohjaaja_1_2025_fin_01_web

Plant, P. (2020). Paradigms under pressure: Green guidance. *Nordic Journal of Transitions, Careers and Guidance*, 1(1), 1–9. <https://njtcg.org/articles/10.16993/njtcg.25>

The role of green technology and AI-driven innovations in sustainability and environmental conservation. (n.d.). IIoT World. <https://www.iiot-world.com/industrial-iiot/connected-industry/the-role-of-green-technology-and-ai-driven-innovations-in-sustainability-and-environmental-conservation/>

O AUTORECH

SABINA ADANIČ

působí jako projektová koordinátorka v Instituci sv. Stanislava ve Slovinsku. Do projektu Green Career Education se zapojila krátce po svém nástupu a téma ji velmi rychle zaujalo. Spolupráce s učiteli ji vedla k zamyšlení nad rolí dospělých při provázení dětí na jejich cestě k budoucnosti. Uvědomila si také, jak významný vliv může mít každý z nás. Pro Sabinu představuje vzdělávání k udržitelné kariéře především rozvoj uvědomění, převzetí odpovědnosti a hledání smyslu v tom, co děláme.

MARKÉTA CUDLÍNOVÁ

je kariérová poradkyně, lektorka a mentorka v organizaci EKS v České republice. Vystudovala sociální práci a do EKS nastoupila díky svému hlubokému zájmu o práci s lidmi. Na cestě za větší osobní či profesní spokojeností podporuje hravými metodami děti i dospělé. Vzdělávání k udržitelné kariéře je pro ni osobním tématem a jeho další rozvoj na školách považuje za naprosto klíčový. Díky svým rodičům, kteří se oba věnují ekologii, se s tématem ochrany životního prostředí setkala již od dětství. Svůj volný čas dodnes ráda tráví v přírodě, protože si zde nejlépe odpočine. Pevně doufá, že i její malý syn si k přírodě vytvoří pevný vztah a bude se v dospělosti podílet na její ochraně.

NATAŠA HANUNA

je kariérová poradkyně v Instituci sv. Stanislava ve Slovinsku. Pracuje s dětmi od mateřské školy přes základní a střední školu až po vysokoškolské studenty. Usiluje o to, aby svým žákům předávala lásku k přírodě. Škola k tomu nabízí výborné podmínky – krásnou venkovní učebnu i množství zelených ploch v okolí. Nataša se pravidelně účastní odborných školení, na nichž se rozvíjejí nové a inovativní přístupy k výuce propojené s outdoorovým učením a dramatickými metodami.

TOMÁŠ HARHOVSKÝ

je lektor a specialista na učení venku v organizaci Živica na Slovensku. Vystudoval učitelství matematiky a chemie na Univerzitě Konštantína Filozofa v Nitře. Od září 2022 je součástí programu Hurá von! v Živici, kde pracuje s učiteli z celého Slovenska na rozšiřování příležitostí pro praktické vzdělávání v přírodě a na podporu učení založeného na skutečných zkušenostech. Tomáš se dlouhodobě zajímá o permakulturu, sběr planých rostlin a houbaření a věří, že tato témata lze smysluplně propojit se vzděláváním i každodenním životem s cílem zlepšovat kvalitu života i stav životního prostředí. Učení prostřednictvím přímé zkušenosti v přírodě považuje za klíčové pro rozvoj hlubokého vztahu k přírodnímu světu i pro pochopení naší odpovědnosti vůči němu.

NINA KALLIO

je výchovná poradkyně na švédsky mluvící střední škole ve Finsku. Podporuje studenty v činění informovaných rozhodnutí, která přispívají k jejich osobnímu rozvoji i k udržitelnější budoucnosti. Její přístup citlivě rozvíjí etické uvědomění, udržitelné myšlení a schopnost plánovat v delším horizontu. Ve své práci provází mladé lidi při hledání profesních cest, jež propojují jejich zájmy s odpovědným vztahem k životnímu prostředí. Začleňováním hodnot udržitelnosti do kariérového poradenství pomáhá propojovat vzdělávání s globálními cíli udržitelnosti. Její způsob práce je živoucím důkazem toho, že vzdělávání může být mocným nástrojem změny.

HELENA KOŠŤÁLOVÁ

je kariérová koučka, lektorka a mentorka působící v České republice. V oblasti vzdělávání a kariérového rozvoje pracuje již 25 let. Vystudovala sociální management a své odborné znalosti dále rozšířila dvouletým programem kariérového poradenství na

Stockholmské univerzitě, letní školou na University of Montana a výcvikem v somatickém koučinku. Jako celoživotní milovnice přírody, výrazně ovlivněná svou matkou – přední odbornicí na environmentální ekonomii a udržitelný rozvoj – vnímá ekopsychologii jako jednu z cest k udržitelnému kariérovému poradenství a velkou inspiraci pro ni představuje také výcvik v zážitkové eco-art terapii. Věnuje se koučinku mladých lidí, vede kurzy pro studenty a pedagogy, poskytuje mentoring školám napříč Českou republikou a publikuje odborné materiály. Věří, že propojení osobního rozvoje s odpovědností vůči životnímu prostředí je nezbytným předpokladem smysluplného kariérového rozvoje.

PIA LUSTIG

je kariérová poradkyně na švédsky mluvící střední škole ve Finsku. Více než 20 let pomáhá mladým lidem s výběrem vzdělání a kariéry. Jako studijní poradkyně se ráda věnuje vedení studentů k udržitelným kariérovým cestám, které jsou v souladu s jejich osobními hodnotami i potřebami měnícího se světa. Pia věří, že kariérové vzdělávání by mělo mladým lidem umožnit činit informovaná rozhodnutí, která přispívají k spravedlivější a ekologicky odpovědnější budoucnosti. Do této knihy Pia přináší své rozsáhlé zkušenosti a poznatky o tom, jak může vzdělávání k udržitelné kariéře v praxi vypadat.

LENKA NĚMCOVÁ

je kariérová poradkyně, lektorka a mentorka v organizaci EKS v České republice. Vystudovala sociální a kulturní antropologii, obor, který prohloubil její porozumění tomu, jak lidé a společnosti reagují na změny. Děťství prožité v blízkosti přírody v ní vypěstovalo silný vztah k životnímu prostředí a utvrdilo ji v přesvědčení, že vzdělávání a kariérový rozvoj by měly odrážet naši odpovědnost vůči planetě. Ve své práci propojuje kariérové poradenství s principy udržitelnosti a pomáhá učitelům i studentům objevovat, jak každá

profese může přispět k pozitivní společenské i environmentální změně. Věří, že mladí lidé jsou klíčovými aktéry transformace k udržitelnější budoucnosti, a považuje jejich podporu za jeden z nejdůležitějších úkolů současného vzdělávání.

IVANA POLÁČKOVÁ

je ředitelka a lektorka organizace Živica a platformy Hurá von! na Slovensku. Vystudovala environmentální vědy na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského a od roku 2000 se podílí na různých projektech environmentálního vzdělávání v organizaci Živica. Živica a platforma Hurá von! si kladou za cíl podporovat zážitkové učení ve školách v přírodě. K tématu vzdělávání k udržitelné kariéře se dostala díky mezinárodnímu projektu Erasmus+ a téma budoucích profesí vnímá jako úzce spojené s řešením aktuálních globálních environmentálních výzev. Spolu se svým kolegou Tomášem získali v roce 2025 za výše zmíněný projekt, na kterém spolupracují s českými, finskými a slovinskými partnery, Národní cenu za kariérové poradenství.

CAMILLA ROGASZEWSKA

je školní koučka působící na švédsky mluvící střední škole ve Finsku. Podporuje mladé lidi v přemýšlení o tom, jak mohou jejich volby být v souladu s jejich hodnotami i potřebami našeho budoucího světa. Věří, že kariérového poradenství by mělo studenty nejen připravit na trh práce, ale také je motivovat k tomu, aby přispívali k spravedlivější společnosti. Camilla věří, že setkáváním se studenty v přírodním prostředí a podporou reflektivních rozhovorů jim můžeme nabídnout šanci stát se aktivními tvůrci změn tvář v tvář globálním výzvám.

ORGANIZACE

EKS je vzdělávací centrum poskytující kariérové poradenství, koučování a vzdělávací kurzy. Více než 20 let pracuje s mládeží i dospělými a pomáhá jim hledat a rozvíjet profesní cesty, které jsou smysluplné a udržitelné. Vedle profesní kurzy pro kariérové poradce, realizuje mezinárodní výzkum, vyvíjí vlastní metodiky a vydává řadu učebnic. V EKS propojujeme udržitelné kariérové poradenství s osobními profesními cíli a individuálním růstem a současně rozvíjíme odpovědnost vůči životnímu prostředí i společnosti. Principy udržitelnosti začleňujeme do všech našich aktivit – od kurzů a projektů až po odborné publikace. EKS byla šestkrát oceněna Národní cenou kariérového poradenství a Zlatou hvězdou Evropské komise.

INSTITUTE SV. STANISLAVA je kulturní a vzdělávací centrum založené v roce 1901 lublaňskou arcidiecézí ve Slovinsku. Sdružuje šest škol, ve kterých se vzdělává téměř 1500 studentů. Jejím posláním je podporovat celkový osobnostní růst každého člena komunity a přispívat tak k lepšímu světu.

VASA ÖVNINGSSKOLA je škola pro přípravu učitelů Åbo Akademi University. Je součástí Fakulty humanitních a společenských věd (FHS), která má celostátní odpovědnost za přípravu učitelů a poradců ve švédštině ve Finsku. Škola klade důraz na komunikaci, učení založené na bádání a laboratorní výuce, stejně jako na sociální dovednosti a dovednosti řešit problémy. Podporujeme také využívání moderních technologií a médií ve výuce. Klíčovými hodnotami naší práce jsou environmentální udržitelnost a silný závazek k rozvoji jazykových dovedností.

ŽIVICA je občanské sdružení, které inspiruje ke změnám. Chceme pomáhat vytvářet svět, ve kterém je společnost ohleduplná a citlivá k lidem, přírodě a světu kolem nás. Věříme, že pouze vzdělaní a kriticky myslící lidé mohou čelit problémům dnešního světa. Naším cílem je společnost založená na angažovanosti, demokratických principech a principech humanismu. Povrchní řešení nebudou stačit, a proto inspirujeme lidi k aktivní naději prostřednictvím praktických řešení, která ukazují, že změna je možná a je v každém z nás.

Lidé, příroda a planeta
v souladu...

e|s